

Beste,

Laten we niet passief de toekomst ondergaan maar ze actief proberen mee vorm te geven. Dit is de uitdaging van de eerste Staten Generaal van de Beeldende Kunsten in Vlaanderen.

Als steunpunt wil Initiatief Beeldende Kunsten niet passief toekijken vanop de zijlijn of een louter afwachtende houding aannemen. We willen actief nadenken over de toekomst van de beeldende kunsten in Vlaanderen. Een eerste belangrijke aanzet hiertoe werd gegeven met de publicatie van het 'mapping-onderzoek', uitgevoerd door Pascal Gielen en Rudi Laermans onder de titel 'Een omgeving voor actuele kunst. Een toekomstperspectief voor het beeldende kunstenvormingslandschap in Vlaanderen'.

Als steunpunt beseffen we echter zeer goed dat we dit landschap niet alleen kunnen maken. Integendeel. De belangrijkste spelers zijn de diverse veldactoren die dagdagelijks met de beeldende kunsten in de praktijk aan de slag zijn. Kunstenaars, galeriehouders, museum-directies en hun medewerkers, de diverse organisaties beeldende kunsten, academies en hoge scholen waar de volgende generatie kunstenaars worden opgeleid, bewindslieden die het wettelijk kader moeten maken waarin de kunsten optimaal kunnen openbloeien, critici en tijdschriften die mee op kritische wijze de inhoudelijke onderbouw verzorgen,...

We willen u dus aanspreken en aanjagen niet passief te wachten maar nadenkend en handelend deze toekomstige omgeving voor actuele kunst mee vorm te geven.

Eén alles zaligmakend scenario bestaat hier niet. Daarvoor zijn de belangen te verschillend en soms tegenstrijdig. Maar toch moeten we een gemeenschappelijk doel kunnen formuleren en daarom hebben we een aantal mensen gevraagd hun gedachten over de toekomst neer te pennen. Hartelijk dank aan allen die in hun pen gekropen zijn. Ook dank aan Els Opsomer, die de lay-out van deze publicatie heeft verzorgd en daarbij gekozen heeft voor het formaat

van een agenda, wat in deze context van vooruitblikken zeer toepasselijk is. Op basis van deze statements, zullen we ook de gespreks-onderwerpen op de eerste Staten Generaal van de Beeldende Kunsten formuleren.

Velen die actief zijn binnen een beeldende kunstorganisatie, zijn nu duchtig hun plannen aan het formuleren voor hun subsidiedossier 2008 – 2009 binnen het Kunstendecreet. Tijdens de eerste ronde [2006 – 2007] van het Kunstendecreet werden de financiële middelen richting beeldende kunst verhoogd. In verschillende beleidsverklaringen wordt de inhaalbeweging voor de beeldende kunsten verder aangehaald. Onze sector is zich ondertussen aan het professionaliseren en er wordt een systeem van kunstenaarsvergoedingen op punt gesteld in onderling overleg met VOBK en NICC. Het Kunstendecreet en het nieuwe beleidsinstrument CultuurInvest geeft de sector van de beeldende kunsten in Vlaanderen meer mogelijkheden maar ook een grotere verantwoordelijkheid. Dit moet zich vertalen in een grotere visibiliteit, meer aandacht voor het maatschappelijke draagvlak alsook voor de positie van de individuele kunstenaar [de hoeksteen van onze sector].

Met deze statements en de Staten Generaal kan de toekomst worden vormgegeven en dit in een constructieve dialoog van actie en reactie.

Hebt u om één of andere reden geen statement in deze publicatie en voelt u zich geroepen om ook uw toekomstvisie voor het veld van de professionele beeldende kunsten te formuleren? Aarzel dan niet. Schrijf uw gedachten neer en mail ons zodat deze statements in aanloop naar de Staten Generaal nog kunnen worden aangevuld op onze totaal vernieuwde IBK website. [www.ibknet.be]

Veel inspirerend leesgenot.

JOHAN VANSTEENKISTE
coördinator IBK

2007 IBK planner

JANUARI > 01

MA	1.....	8.....	15.....	22.....	29.....	.....
DI	2.....	9.....	16.....	23.....	30.....	.....
WOE	3.....	10.....	17.....	24.....	31.....	.....
DO	4.....	11.....	18.....	25.....	.....	.....
VR	5.....	12.....	19.....	26.....	.....	.....
ZA	6.....	13.....	20.....	27.....	.....	.....
ZON	7.....	14.....	21.....	28.....	.....	.....

FEBRUARI > 02

MA	.....	5.....	12.....	19.....	26.....	.....
DI	.....	6.....	13.....	20.....	27.....	.....
WOE	.....	7.....	14.....	21.....	28.....	.....
DO	1.....	8.....	15.....	22.....	.....	.....
VR	2.....	9.....	16.....	23.....	.....	.....
ZA	3.....	10.....	17.....	24.....	.....	.....
ZON	4.....	11.....	18.....	25.....	.....	.....

MAART > 03

MA	.....	5.....	12.....	19.....	26.....	.....
DI	.....	6.....	13.....	20.....	27.....	.....
WOE	.....	7.....	14.....	21.....	28.....	.....
DO	1.....	8.....	15.....	22.....	29.....	.....
VR	2.....	9.....	16.....	23.....	30.....	.....
ZA	3.....	10.....	17.....	24.....	31.....	.....
ZON	4.....	11.....	18.....	25.....	.....	.....

APRIL > 04

MA	.....	2.....	9.....	16.....	23.....	30.....
DI	.....	3.....	10.....	17.....	24.....	.....
WOE	.....	4.....	11.....	18.....	25.....	.....
DO	.....	5.....	12.....	19.....	26.....	.....
VR	.....	6.....	13.....	20.....	27.....	.....
ZA	.....	7.....	14.....	21.....	28.....	.....
ZON	1.....	8.....	15.....	22.....	29.....	.....

MEI > 05

MA	.....	7.....	14.....	21.....	28.....	.....
DI	1.....	8.....	15.....	22.....	29.....	.....
WOE	2.....	9.....	16.....	23.....	30.....	.....
DO	3.....	10.....	17.....	24.....	31.....	.....
VR	4.....	11.....	18.....	25.....	.....	.....
ZA	5.....	12.....	19.....	26.....	.....	.....
ZON	6.....	13.....	20.....	27.....	.....	.....

JUNI > 06

MA	.....	4.....	11.....	18.....	25.....	.....
DI	.....	5.....	12.....	19.....	26.....	.....
WOE	.....	6.....	13.....	20.....	27.....	.....
DO	.....	7.....	14.....	21.....	28.....	.....
VR	1.....	8.....	15.....	22.....	29.....	.....
ZA	2.....	9.....	16.....	23.....	30.....	.....
ZON	3.....	10.....	17.....	24.....	.....	.....

JULI > 07

MA	.....	2.....	9.....	16.....	23.....	30.....
DI	.....	3.....	10.....	17.....	24.....	31.....
WOE	.....	4.....	11.....	18.....	25.....	.....
DO	.....	5.....	12.....	19.....	26.....	.....
VR	.....	6.....	13.....	20.....	27.....	.....
ZA	.....	7.....	14.....	21.....	28.....	.....
ZON	1.....	8.....	15.....	22.....	29.....	.....

AUGUSTUS > 08

MA	.....	6.....	13.....	20.....	27.....	.....
DI	.....	7.....	14.....	21.....	28.....	.....
WOE	1.....	8.....	15.....	22.....	29.....	.....
DO	2.....	9.....	16.....	23.....	30.....	.....
VR	3.....	10.....	17.....	24.....	31.....	.....
ZA	4.....	11.....	18.....	25.....	.....	.....
ZON	5.....	12.....	19.....	26.....	.....	.....

SEPTEMBER > 09

MA	.....	3.....	10.....	17.....	24.....	.....
DI	.....	4.....	11.....	18.....	25.....	.....
WOE	.....	5.....	12.....	19.....	26.....	.....
DO	.....	6.....	13.....	20.....	27.....	.....
VR	.....	7.....	14.....	21.....	28.....	.....
ZA	1.....	8.....	15.....	22.....	29.....	.....
ZON	2.....	9.....	16.....	23.....	30.....	.....

OKTOBER > 10

MA	1.....	8.....	15.....	22.....	29.....	.....
DI	2.....	9.....	16.....	23.....	30.....	.....
WOE	3.....	10.....	17.....	24.....	31.....	.....
DO	4.....	11.....	18.....	25.....	.....	.....
VR	5.....	12.....	19.....	26.....	.....	.....
ZA	6.....	13.....	20.....	27.....	.....	.....
ZON	7.....	14.....	21.....	28.....	.....	.....

NOVEMBER > 11

MA	.....	5.....	12.....	19.....	26.....	.....
DI	.....	6.....	13.....	20.....	27.....	.....
WOE	.....	7.....	14.....	21.....	28.....	.....
DO	1.....	8.....	15.....	22.....	29.....	.....
VR	2.....	9.....	16.....	23.....	30.....	.....
ZA	3.....	10.....	17.....	24.....	.....	.....
ZON	4.....	11.....	18.....	25.....	.....	.....

DECEMBER > 12

MA	.....	3.....	10.....	17.....	24.....	31.....
DI	.....	4.....	11.....	18.....	25.....	.....
WOE	.....	5.....	12.....	19.....	26.....	.....
DO	.....	6.....	13.....	20.....	27.....	.....
VR	.....	7.....	14.....	21.....	28.....	.....
ZA	1.....	8.....	15.....	22.....	29.....	.....
ZON	2.....	9.....	16.....	23.....	30.....	.....

DE DUISTERNIS IN DE [BEELDENDE] KUNSTHUIZEN

JANUARI x JANVIER x JANUARY

Het is minstens een beetje vreemd dat de beeldende kunst, die via het Kunsten-decreet een volwaardige erkenning en bijhorende status heeft verworven, er niet in slaagt die status ook waar te maken.

Ik bedoel, om concreet te zijn, het feit dat de beeldende kunst een zeer geïsoleerd en ook afgezonderd bestaan leidt. De kring van de beeldende kunst heeft duidelijk last van apartheid, vreemd van andere kunsten en hun praktijken, laat staan van nieuwe soorten publiek.

Eerste vaststelling: het lijkt wel of de doorbraak van de beeldende kunst via het Kunstendecreet – dat onder meer een plaats gaf aan de beeldende kunstencentra, maar vooral veel nieuwe middelen dreineerde naar de sector – weinig of geen effect heeft. Ik hoop dat dit statement fout is, wegens nog veel te vroeg of te jong, maar ik blijf vrezen. Ik bedoel met 'geen effect' dat er schijnbaar niets is veranderd ten opzichte van pakweg vijf jaar geleden, de pre-decreetale periode. Het meest opvallende verschil zit hem in het feit dat de directeuren, curatoren en medewerkers van de organisaties eindelijk behoorlijk worden betaald. Als mijn boude bevinding waar zou zijn, blijkt dat de hele operatie niets meer is dan een financiële inhaaloperatie ten behoeve van een onderbetaalde klasse medewerkers. Dat de kunstenaars hierin niet vernoemd zijn, heeft de aandachtige lezer goed opgemerkt. Kunstenaars zijn meestal in de hoek gezet, verdrongen in een steeds minder belangrijke positie, zeker jongere kunstenaars en net-iets-mindere-goden. Er ontwikkelt zich een kaste van beroepsomkaderaars; ik bedoel chefs, programmatoren en curatoren. Niet dat dit een nieuw fenomeen is in de kunsten, maar de plaag was nog niet doorgedrongen tot de beeldende kunst. Alleen de verfoeilijke galeriehouders waren vaste waarden in het landschap, gedoogd als noodzakelijke managers van externe relaties met collectioneurs en musea. Nu

ontstaat als het ware een nieuwe kaste van gesubsidieerde 'selectioneurs', die op basis van door hen bedachte formats hun kunstexpertise tentoon mogen spreiden.

Eén van de dankbare hulpmiddelen om aan de fel begeerde status te geraken, is een eigen wijze van externe communicatie bedenken. Die eigen wijze [ook een eigenwijze communicatie blinkt uit door het aanreiken van citaten van kunstfilosofen en –sociologen] doordrenkt met intellectualistische maatschappelijke analyses die meestal weinig of niet terzake doen.

Nu ben ik zelf geen lid van een club van laaggeletterden, maar mij ontgaat de bedoeling van deze geschriften. Ze kunnen onmogelijk bedoeld zijn om kijkers naar projecten, installaties of presentaties te krijgen, want erg uitnodigend zijn ze niet. Evenmin kunnen ze bedoeld zijn om kunstenaars een krachtige en blijvende referentie te bezorgen voor hun curriculum. Waar dienen ze dan wel voor? Ik denk dat ze alleen bedoeld zijn om binnen de 'inner circle' van gelijkgezinden meer prestige te verwerven.

Daarmee zetten de kasteleden zich af tegen wie maar enigszins afwijkend denkt over de plaats en de rol van de beeldende kunst in Vlaanderen [of in België voor wie dat liever zo bekijkt]. Wie de impliciete regels van de nieuwe 'incrowd' niet volgt, wordt dan ook genadeloos bekritiseerd, belaagd of uitgesloten. Zo kan er zonder schroom worden geschoten op manifestaties van het type 2006 Beaufort.

Vlaamse initiatieven blinken uit in meestal eentalig Engelstalige catalogi en websites. Zijn die een uiting van de internationale positionering van het bedoelde kunstencentrum of museum? Is wie Engels schrijft internationaal goed bezig of gerespecteerd? Het Vlaamse klootjesvolk – om van onze Waalse [Franstalige] spitsbroeders maar te zwijgen – mag ondervinden wat het is er niet bij te horen. Pour vous la même chose.

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

1

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

2

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

3

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

4

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

5

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

6

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

7

Zelfs onze eigen grotere huizen maken zich schuldig aan deze praktijken.

Deze houding beperkt zich niet tot de externe communicatie of de eigen publicaties. Ook de presentaties zelf worden meestal zo gebrekkig omkaderd dat ze zonder een heel grote dosis voorkennis van de bezoeker onbegrijpelijk zijn. De meeste huizen hebben blijkbaar een uitdrukkelijke afkeer van enige toelichting, zeker van een publieksomkadering. Ze ontwikkelen of hanteren geen hulpmiddelen die mensen wegwijs maken in wat er gebeurt, wat er te zien of te horen is. Ik beschouw mezelf graag als een leek. Ik wil telkens met onbesmette gedachten en open ogen en oren kijken en luisteren naar een nieuwe presentatie. Helaas kan ik er meestal maar van genieten als ik word begeleid of gegidst, ja ouderwets gegidst. Liefst door een deelnemende kunstenaar of door een zeldzaam heldere curator. Die bestaan. Wat is er in godsnaam fout aan het opvoeden van het publiek? Iedereen kent toch de ervaring dat, als mensen bij de hand worden genomen, ze plots een andere kijk krijgen op wat ze zien? Laat ons dat doen. Al te zeldzaam tonen onze musea – die toch de leiders moeten zijn van het educatief werk – het goede voorbeeld. Ze kunnen dat soort werk echt niet overlaten aan cultuurjournalisten of recensenten in vakbladen.

Je zou haast gaan denken dat er sprake is van een bewust proces dat moet uitmonden in uitsluiting van de participant. Door deze wijze van organiseren, van communiceren en van publiceren wordt het publiek immers beperkt tot een referentiegroep, tot het zogenaamde kernpubliek van kenners, meestal uit professionals die graag reflecteren over het gebrachte werk. Mag dat dan niet? Van mij mag alles, maar dan moet de sector morgen niet komen klagen dat ze weinig verdedigers vindt voor een krachtig beeldende kunstbeleid. Maar vooral, dan moet die sector niet klagen dat beeldende

kunst voor de 'happy few' is, dus als elitair wordt beschouwd, weinig overheidsgeld / subsidie waard is en we morgen te maken krijgen met een zich terugtrekkende overheid. De eerste slachtoffers zullen niet de kasteleden zijn, maar de kunstenaars zelf. De kasteleden dragen dus een verpletterende verantwoordelijkheid, niet alleen voor hun eigen voortbestaan, maar vooral voor een permanente ontwikkeling van de beeldende kunst in Vlaanderen.

Met dit soort praktijken wordt de in kwantiteit toegenomen wereld van de beeldende kunst er niet beter van. Als de kunstcentra, de musea en de curatoren het niet over een andere boeg gaan gooien, dan verzandt de sector in hoogdravend geblaat, in zelfgenoegzaamheid, in commercialisering, om finaal tot zelfvernietiging over te gaan.

Wie wil dat kunst evolueert, moet willen dat erover wordt gesproken en geschreven. Hoe meer er over de kunsten wordt gepraat, hoe belangrijker ze zijn. Maar dan moeten we een taal hanteren die mensen kunnen verstaan, die potentiële toeschouwers uitnodigt om te kijken en te luisteren, een taal die kunstenaars erkent in hun zijn en hun handelen, met eerbied voor hun artistiek werk en hun kunstenaarspraktijk. Jazeker, de kunsten zijn vandaag complex. We mogen ze niet reduceren tot het niveau van het zondagsblad, maar moeilijke dingen uitleggen vereist geen hermetisch taalgebruik, integendeel.

Een te donker beeld? Denk er eens over na.

BART CARON, VLAAMS VOLKSVERTEGENWOORDIGER

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

8

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

9

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

10

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

11

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

12

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

13

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

14

2 - CONSTANT

JANUARI x JANVIER x JANUARY

Wanneer je over het kunstlandschap van de toekomst spreekt, dan spreek je over territoria, over lichamen, over culturen, genres, media, disciplines en identiteiten. Het zijn begrippen die onophoudelijk ge[de]-construeerd, gelocaliseerd en opnieuw vorm worden gegeven. Dat is geen vernietigend proces, maar een experimentele reconstructie, tijdsgebonden en creatief. Constant vertrekt vanuit de spanning tussen functie en objectief van elk van deze termen. Transdisciplinairiteit is niet vanzelfsprekend. Ze garandeert niet a priori een gemakkelijke en evidente uitwisseling. Het begint met infiltreren, opengooien en naast elkaar plaatsen van modellen, makers, publieken, plaatsen en middelen. Het betekent dat je gewoontes en aannames probeert te herdenken in het onderlinge contact, om te komen tot een resultaat dat zich in die uitwisseling situeert en dat zich niet terugtrekt in eigen genre of stijl. Perspectieven met elkaar verbinden zonder ze uniform of aan elkaar gelijk te willen schakelen gaat niet vanzelf. Wie, voor wie, hoe, waarom en in welke omstandigheden is een vraag die we steeds opnieuw proberen te beantwoorden. Hoe maak je plaats voor dat wat je niet kent? Waar is de plek van de vreemdeling? Wie voelt zich aangesproken en wie niet? De gereedschappen, methodes en talen die we hanteren, zijn per definitie niet neutraal; ze bepalen mee wat we ons kunnen verbeelden. Het is dus belangrijk de herkomst van bijvoorbeeld software te benoemen, het functioneren van licenties kritisch te onderzoeken en vocabulaires opnieuw uit te vinden. Wanneer we [onze] artistieke praktijk als laboratorium benoemen, dan bedoelen we niet het laboratorium als geïsoleerde facilitaire ruimte. We bedoelen daarmee een plek voor de ontwikkeling van ideeën, levendig experiment dat zich voortzet buiten de grenzen van het atelier, de werkplaats, de studio, het bureau. Het is veeleer een inhoudelijke context buiten de parameters van economische opbrengst om, waarin een netwerk

van mensen plaats maakt om inhoud te genereren en beschikbaar te maken. Virtuele en fysieke mobiliteit biedt aan organisaties als Constant de noodzakelijke bewegingsvrijheid om vanuit een cultureel-politiek engagement verbindingen te leggen tussen uiteenlopende netwerken van onderzoek, productie en uitwisseling. Platform en bandbreedte is maar het begin. Het gaat erom de condities voor uitwisseling fundamenteel te blijven bevragen. Om steeds opnieuw de vraag te kunnen stellen: wie, voor wie, hoe, waarom en in welke omstandigheden?

Femke Snelting

CONSTANT, NON-PROFIT ORGANISATIE GEVESTIGD IN BRUSSEL

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

15

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

16

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

17

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

18

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

19

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

20

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

21

3 - CEL CRABEELS

Tien jaar verder in de beeldende kunst? Hoe was het tien jaar terug? De kunstenaars die het HISK vandaag bevolken, verschillen niet zo erg veel van diegene die ik tien jaar geleden in de Jan van Eyck ontmoette. De vernetwerking tussen verschillende culturele, economische, sociale, virtuele, geografische, etnische en politieke realiteiten was toen ook al een feit. Hoe kan dit verder evolueren in de volgende tien jaar? Waarschijnlijk wordt dit gegeven alleen maar complexer, uitgebreider en onoverzichtelijker. We bevinden ons in een expanderend universum. Het bij uitstek futuristische internet bevat op dit ogenblik miljarden websites die je nu eenmaal niet allemaal wil of kan bekijken. De webinfrastructuur laat je echter wel toe om in je straat op te stijgen, in enkele muisklikken over de planeet te vliegen naar je ingevoerde bestemming en om daar dan in te zomen op enkele vierkante meter van een andere parallele realiteit. Je ziet de auto's op straat staan, je ziet de mensen lopen. Dit soort van ontwikkelingen zullen de komende jaren de praktijk van het kunstmaken en kunstzijn grondig beïnvloeden. Hoe dit zich zal concretiseren is koffiedik kijken.

CEL CRABEELS, KUNSTENAAR

JANUARI x JANVIER x JANUARY

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

22

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

23

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

24

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

25

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

26

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

27

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

28

JANUARI x JANVIER x JANUARY / FEBRUARI x FEVRIER x FEBRUARY

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

29

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

30

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

31

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

1

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

2

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

3

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

4

4 - BART DE BAERE

FEBRUARI x FEVRIER x FEBRUARY

Hoeveel jaar de toekomst in? Eén zomer? Eén legislatuur ver? 30 jaar misschien, een half mensenleven? Welke geopolitieke toestand? Europa nog niet helemaal onbelangrijk laten we zeggen. De best denkbare of de slechtst denkbare toekomst?

De best denkbare misschien, al is enthousiasme Vlamingen eerder vreemd.

De globale opwarming is geen probleem gebleken, dat herinneren we ons zelfs niet meer. De herverdeling van de leefbaarheid op aarde gebeurde zonder dat Europa onleefbaar werd. De Europese, egoïstische luiheid die cynisme of pragmatiek genoemd werd, is voorbijgegaan.

Ze werd vervangen door een 'hercultivering' van de maatschappij. Europa vond daarin een kleine zelfrechtvaardiging. Een Bokrijk is die uithoek daarmee niet geworden, een voorbeeld voor de rest van de wereld evenmin. Europa is nu eerder een aangename gesprekspartner voor de nieuwe toonzetende culturen als China, Indië, Iran of Brazilië, een gesprekspartner die je nog altijd snel op zijn plaats kunt zetten door te verwijzen naar zijn verleden.

Ook in het noorden zelf is het behoorlijk anders leven geworden. 'Inventing new dance steps with a desperation that looks like energy', zo omschreef de laatmoderne kunstenaar Jimmie Durham ooit de maatschappij die hij rondom zich zag. Dat is voorbij. De echte omslag kwam er pas nadat de hegemonie van het economische in het begin van het derde millennium terug gebalanceerd werd door een culturele visie. Toen, na het moment van de creatieve industrieën, de economie greep verloor en het politiek en cultureel bestel elkaar vonden in een alliantie die een herijkt primaat van de cultuur bepleitte. Enkel doen wat nodig is, werd het motto van dit culturele handelen, scherp nadenken over de uitwaaiende consequenties en met een mini-

mum aan energie een maximale werkzaamheid nastreven, heel ouderwets eigenlijk, zoals de voormoderne culturen. Elegant, performant.

Het is enkel binnen dit kader dat het merkwaardige belang kan worden verklaard dat de beeldende kunst nu heeft gekregen voor het socio-politieke bestel. Bij de millenniumwende was beeldende kunst weliswaar een krachtig economisch gegeven met een breed draagvlak van vitaal geëngageerde actoren – verzamelaars, galeriehouders, makers – maar kreeg ze precies daarom amper ondersteuning van een vermoeid, zich armlastig voelend beleid. Nu is beeldende kunst een publiek referentieveld geworden, hoe merkwaardig dit ook is binnen een dermate door beelden bepaalde maatschappij. Beeldende kunst wordt niet langer in flarden gerecupereerd voor andere inzetten die zich agressiever opstellen, zoals de podiumkunsten en de entertainmentindustrie, de culturele theorie en het cultuurpolitieke activisme, maar ook de machtsgeilheid die zich nog niet zolang geleden uitte in pittoreske degengevechten waarbij steken onder de gordel, achter de bak, in de rug en om de hoek schering en inslag waren.

Beeldende kunst is in dit deel van Europa een referentieveld geworden. Vlaanderen profileert zich er zelfs mee als stadsregio. Het baseert zich daarbij op zijn historische adeltitels en op de internationale impact van zijn goed omkaderde moderne kunst, van Spilliaert tot Tuymans, van Ensor tot Panamarenko, van Van Tongerloo tot Mees. 'Het land van de beeldende kunst', afficheert het.

Maar het gaat niet om Vlaanderen alleen. Er bestaat nu in het noorden meer algemeen een discoursiviteit die – hoe zal ik het zeggen – weet dat Europese talen altijd dingen uitentrekken en stilzetten die samen en in beweging horen. Die nieuwe discoursiviteit wenst het beeldend denken als gelijkwaardig

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

5

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

6

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

7

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

8

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

9

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

10

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

11

naast zich en richt er zich zelfs op. Reflectiviteit wordt nu als vanzelfsprekend vanuit het beeldende gedacht. Het talige zoekt daarbij aansluiting, het zoekt van een gelijkaardige gevoeligheid voor complexiteit te zijn. Beeldende kunst is opnieuw een kerngegeven in de maatschappij, een katalysator die signaleert dat complexiteit en eenvoud, onbepaalbaarheid en scherpheid kunnen worden verzoend. Dat we aan hedendaagse beelden zoveel betekenis zouden gaan hechten, wie had dat enkele tientallen jaren geleden kunnen denken? Alle eer daarbij aan voortrekkers als Honoré d'O die vorig jaar de eeuwige jachtvelden opzocht, of aan Joëlle Tuerlinckx en David Claerbout die nog bij ons zijn. We vergeten hen te vaak als we het over het heden hebben. Ze zijn voor ons geschiedenis omdat ze als kunstenaars nog als een soort guerrillastrijders moesten ageren, in een situatie die zich vergaapte aan geld en pr-kwaliteiten. De kunstenaars van nu zijn minder monolithisch. Ze zijn veeleer zoals Rubens of Van Eyck ook maatschappelijk actief, ze tekenen naast hun eigen werk voor toegepaste beeldstrategieën en spelen veelal tegelijk een rol in andere sectoren, soms in diverse tegelijk.

Het is ook minder duidelijk geworden wie er wel en wie er geen kunstenaar is, want veel van de artistieke activiteit gebeurt niet om den brode en eerder als en binnen sociale netwerking. In de referentieplekken ligt dat wel anders. Zij zijn meer geconcentreerd, in de musea en presentatiecentra van onze oude stadskernen en in de internationale onderzoeks- en productiewerkplaatsen die over de regio verspreid zijn. Daarnaast zijn er echter ook de vele clubs die in haast elk district bestaan, vaak gekoesterd door lokale besturen. Clubs die beeldvorming, sociale actie en publieke evenementen in elkaar laten overgaan. Enkele ervan combineren die culturele waaier meer met productontwikkeling en in Gent is er recent het bijzondere gegeven van de Bekaert-club

die uit architectuur vertrekt. En ik zou andere voorbeelden kunnen geven, want elke club heeft wel zijn eigenaardigheden en vertakkingen.

Wat is er verder te melden? We schilderen allemaal nog, met de meest uiteenlopende materialen, in tijd, ruimte en vermoedelijkheid. De collectieven van de clubs werken meer virtueel dan de kunstenaars in de referentiecentra en werkplaatsen waar materialen mee de ecologie van het handelen dirigeren.

Het beeldende is in 2037 overal onder ons, veel ingrijpender dan men zich dat in de relatieve beeldarmoede van een paar generaties geleden had kunnen indenken, maar dat heeft voor een ecologie gezorgd, voor een beeldcultuur, en ook – onverwacht misschien voor u - voor een herwaardering van beeldende kunst. Beeldende kunst heeft in de veelheid van beelden als ambitie een schittering gekregen die wellicht lijkt op de magie van miniaturen in de quasi-afwezigheid van beelden van de late middeleeuwen. We zijn er blij mee, met onze beelden- de kunst. We danken er in grote mate onze chronotopie aan.

BART DE BAERE, DIRECTEUR M+HKA

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

12

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

13

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

14

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

15

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

16

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

17

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

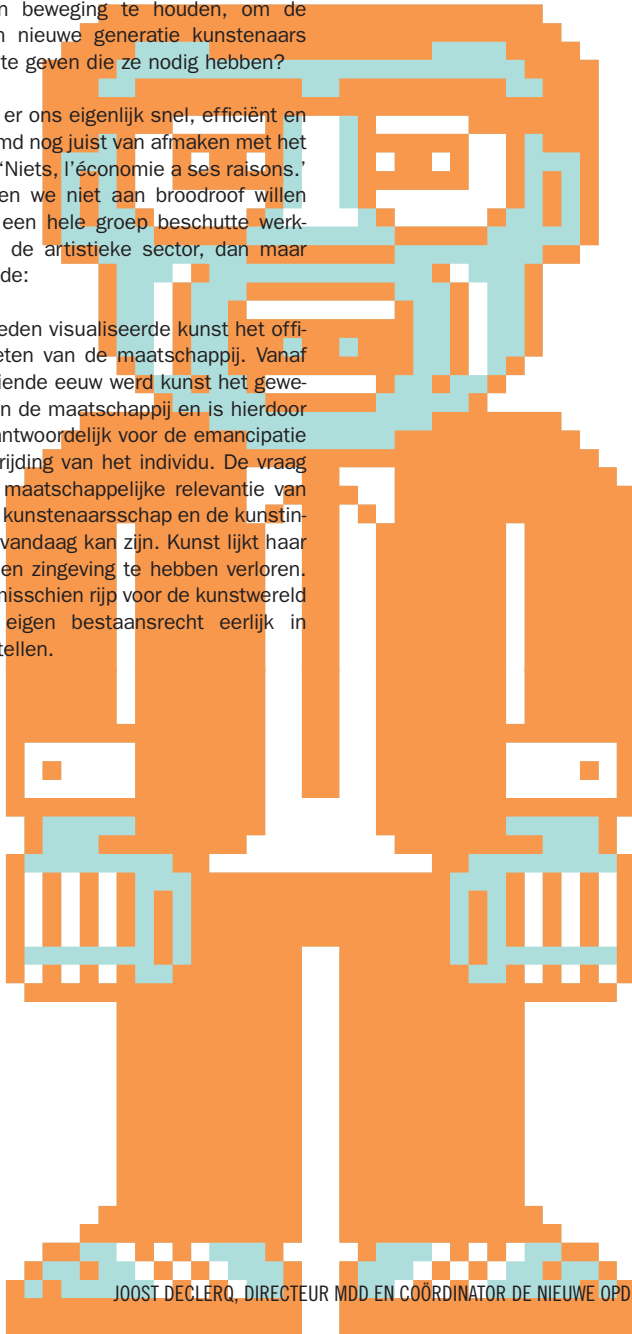
18

5 - JOOST DECLERCQ

Wat moet er gebeuren om de beeldende kunsten in beweging te houden, om de huidige en nieuwe generatie kunstenaars de ruimte te geven die ze nodig hebben?

We wilden er ons eigenlijk snel, efficiënt en dan verdomd nog juist van afmaken met het volgende: 'Niets, l'économie a ses raisons.' Maar gezien we niet aan broodroof willen doen van een hele groep beschutte werknemers in de artistieke sector, dan maar het volgende:

In het verleden visualiseerde kunst het officiële geweten van de maatschappij. Vanaf de negentiende eeuw werd kunst het geweten zelf van de maatschappij en is hierdoor mede verantwoordelijk voor de emancipatie en de bevrijding van het individu. De vraag is wat de maatschappelijke relevantie van kunst, het kunstenaarsschap en de kunstinstellingen vandaag kan zijn. Kunst lijkt haar noodzaak en zingeving te hebben verloren. De tijd is misschien rijp voor de kunstwereld om haar eigen bestaansrecht eerlijk in vraag te stellen.

JOOST DECLERCQ, DIRECTEUR MDD EN COÖRDINATOR DE NIEUWE OPDRACHTGEVERS

FEBRUARI x FEVRIER x FEBRUARY

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

19

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

20

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

21

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

22

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

23

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

24

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

25

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

26

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

27

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

28

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

1

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

2

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

3

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

4

6 - EVA DE GROOTE

MAART x MARS x MARCH

Hoe zal het beeldende kunstenaarslandscap eruit zien binnen tien jaar?

Twee vaststellingen.

1 > Mediakunst heeft potentieel een verfrissende kracht voor de beeldende kunst

Bij het samenstellen van het programma mediakunst in Vooruit, is mijn eerste zorg de kwaliteit van het werk. Ook is de relevantie om het te tonen in een kunstencentrum belangrijker dan de vraag of het nu technologisch vernieuwend is of niet. Op die manier ben ik meer geïnteresseerd in mediakunst dan in 'nieuwe-mediakunst', waar technologische vernieuwing op zich voorop staat. Toch ben ik een enthousiast bezoeker van festivals en happenings voor kunst en technologie. Het zijn in mijn onderzanding interessante kruispunten om spannend nieuw werk te ontdekken. Het is een plaats met kaf en koren zoals steeds en overall, maar het is ook een plaats waar een aantal artiesten te vinden zijn die op de grens met beeldende kunst rondhangen en prikkelend werk maken. Soms behoren ze tot hun frustratie niet tot het officiële veld van de beeldende kunsten, soms wensen ze daar op pertinente wijze niet toe te behoren wegens 'beeldende kunst is te geïnstitutionaliseerd'. Wat mij opvalt bij deze groep artiesten, is dat velen onder hen kunst een beetje een vies woord vinden. Ze noemen zichzelf liever activist, designer of programmeur. Anderen zouden best wel tot het beeldende kunstenveld willen behoren maar krijgen gewoon geen toegang omdat ze de 'codes' niet beheersen of omdat de curatoren niet geïnteresseerd zijn in werk dat groeit buiten het veld van de beeldende kunst.

In elk geval worden er naar mijn mening in het veld van de mediakunst pertinente vragen gesteld over kunst en samenleving en huist er een potentieel zeer verfrissende kracht voor de beeldende kunst.

2 > De deuren tussen huizen voor beeldende kunst en kunstencentra zijn niet meer hermetisch gesloten

Kunstencentra en musea komen op elkaars terrein. Open grenzen kunnen een grote verfrissende kracht hebben voor alle betrokken partijen. Kunstencentra waren tot een paar jaar terug zo goed als uitsluitend met podiumkunst bezig, met dingen die zich afspeelden op een podium en eigenlijk ophouden te bestaan eens de voorstelling is afgelopen. Musea eerder met het omgekeerde, om het simpel te stellen: ze tonen objecten, en geen 'vluchtige media' zoals een voorstelling dat eigenlijk is. Het is natuurlijk duidelijk dat er intussen al ruis is gekomen op die tweespalt. Zo heeft bijvoorbeeld de videokunst zijn weg gevonden in het circuit van de beeldende kunst, en staan er al eens artiesten op het programma die ingrepen doen in de stad in plaats van een werk te onthullen in een museum. Kunstencentra van hun kant tasten de grenzen af van wat 'levende kunst' kan zijn en komen steeds vaker naast het podium terecht om andere vormen van kunst te tonen.

En er is ook de grote uitdaging van zinvolle conservering van 'live arts'. In Vooruit zijn we op dat vlak aan het onderzoeken hoe we een deel van ons programma kunnen archiveren. We bouwen aan een nieuw webplatform dat ons onder andere de kans moet bieden om buiten onze zalen door een muis-klik 'content' aan te bieden.

Terug naar de beginvraag. 'Hoe zal het beeldende kunstenaarslandscap eruit zien binnen tien jaar?'

Wat mediakunst betreft, denk ik niet dat die nog als aparte discipline zal bestaan of dat er nog festivals voor kunst en technologie zullen plaatsvinden. Een deel van de groep 'mediakunstenaars' zal zijn weg vinden naar de 'hardcore' beeldende kunst, een ander deel zal zijn ding doen onder de noemer activisme of design. Nog een ander deel zal

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

5

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

6

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

7

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

8

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

9

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

10

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

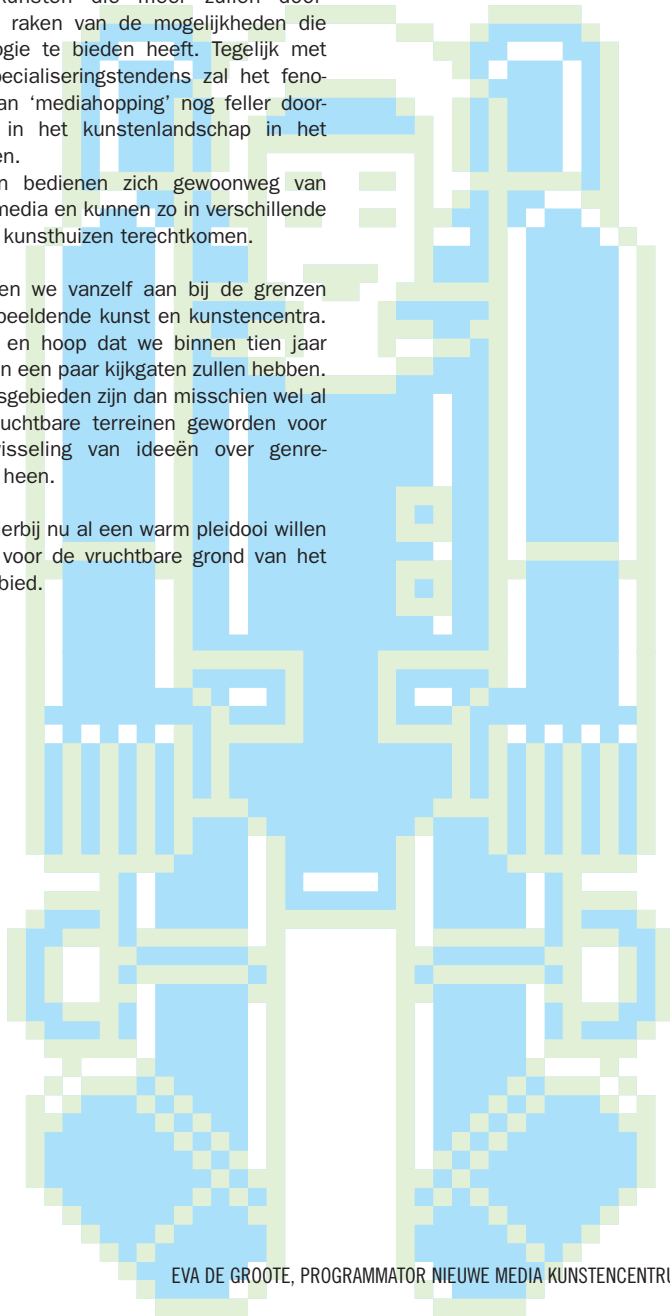
11

worden opgenomen binnen de 'live arts', de podiumkunsten die meer zullen doordringen raken van de mogelijkheden die technologie te bieden heeft. Tegelijk met deze specialiseringstendens zal het fenomeen van 'mediahopping' nog feller doordringen in het kunstenaarslandschap in het algemeen.

Artiesten bedienen zich gewoonweg van allerlei media en kunnen zo in verschillende soorten kunsthuizen terecht komen.

Zo komen we vanzelf aan bij de grenzen tussen beeldende kunst en kunstencentra. Ik denk en hoop dat we binnen tien jaar meer dan een paar kijkgaten zullen hebben. De grensgebieden zijn dan misschien wel al grote vruchtbare terreinen geworden voor de uitwisseling van ideeën over genre-grenzen heen.

Ik zou hierbij nu al een warm pleidooi willen houden voor de vruchtbare grond van het grensgebied.

EVA DE GROOTE, PROGRAMMATOR NIEUWE MEDIA KUNSTENCENTRUM VOORUIT

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

12

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

13

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

14

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

15

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

16

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

17

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

18

7 - SIMONA DENICOLAI & IVO PROVOOST

MAART x MARS x MARCH

De culturele beperkingen die de kunstenaars in de jaren zeventig ervoeren en toeschreven aan het neutraliserende, ondoeltreffende, abstraherende, te beveiligende en politiek lobotomiserende effect van het museum [Robert Smithson sprak van de gevangenis, het asiel of het kerkhof voor de kunst], heeft tot vandaag niets moeten inboeten. Het lijkt ons echter niet meer relevant om de schuld te blijven steken op de 'white cube' en het museum. Enerzijds zijn het de kunstenaars zelf die, hoe dialectisch hun kunst ook mag zijn, de limieten aanvaarden van de professionele kunstwereld [afhankelijkheid duldt geen zelfkritiek]. Anderzijds maken het museum en de straat vandaag deel uit van hetzelfde programma, behalve dan dat de bewakers van het museum minder strikt zijn dan hun collega's van de straat. De straat is nu zo geïnstitutionaliseerd, correct en geconditioneerd dat het museum, 'par défaut', de nieuwe 'underground' van de westerse maatschappij kan worden. Amen.

SIMONA DENICOLAI & IVO PROVOOST, KUNSTENAARSDUO

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

19

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

20

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

21

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

22

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

23

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

24

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

25

8 - CHANTAL DE SMET

2 + 8 OF 8 + 2 = 10

MAART x MARS x MARCH / APRIL x AVRIL x APRIL

- I 1 Van sinds de mens bestaat en tot hij/zij zal verdwijnen, zal er altijd [beeldende] kunst bestaan.
- II 2 Wat moet een overheid hiermee? Gebruiken [en, maar al te dikwijls, misbruiken]? Negeren? Tolereren? Ondersteunen? Voor elk wat wils [of zo iets].
- III 1 De overheid moet een klimaat creëren waarin kunst kan gedijen. Kan bloeien. Alle kunst, ook [of beter zeer zeker] beeldende kunst.
- IV 2 We komen van zéér, zéér ver. Van kruimeltjes, zoals de uitsluitende [en beleidsmatig niet echt uitgewerkte] aankooppolitiek van voor enkele decennia, tot een meer gestructureerde ondersteuning. Beurzen aan kunstenaars. Subsidies voor organisaties.
- V 3 De beeldende kunst wordt, via het kunstendecreet, voor de eerste maal als een kunsttak behandeld die evenwaardig is aan alle andere. Het biedt een eerste opstap naar professionalisering. Een eerste.
- VI 4 De overheid spreekt, bij monde van de minister van cultuur, van een inhaalbeweging voor de beeldende kunst maar geeft tezelfdertijd tegenstrijdige signalen: het méér geld voor organisaties is niet echt, of niet alleen, voor de professionalisering van die organisaties bedoeld, maar moet ook naar kunstenaars gaan. Het principe van rechtstreekse beurzen aan kunstenaars wordt bijwijlen, weze het mondeling, in vraag gesteld. De stijging van de middelen in 2006 [van 962.000 euro in 1999 naar 6.456.000 euro in 2006] wordt - cfr. de beleidsverklaring 2007 - niet verder gezet in 2007, noch in 2008 en al evenmin in 2009.
- VII 5 Waar de overheid naartoe wil, is [nog steeds] niet [erg] duidelijk: een beleidsplan voor de beeldende kunst ontbreekt [nog steeds].
- VIII 6 Maar ook het veld zelf is niet altijd [erg] duidelijk: 'give us more, give us more', vereist een wat meer gemeenschappelijke én gestructureerde visie. Niet ieder voor zich of één, twee, drie...tegen allen. Noch omgekeerd. Samen dus. Het grote gelijk heeft men sowieso al in eigen kring: wat met de andere kringen?
- II 7 We hebben een duidelijk beleidsplan [méér dan] broodnodig.
- I 8 Ce n'est qu'un début. Continuons le combat.

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

26

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

27

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

28

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

29

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

30

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

31

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

1

CHANTAL DE SMET, DIENSTHOOFD CULTUUR EN COMMUNICATIE HOGESCHOOL GENT,
VOORZITTER BEOORDELINGSKOMMISSIE BEELDENDE KUNSTEN

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

2

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

3

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

4

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

5

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

6

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

7

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

8

BOZE MENSEN IN DE KUNSTENSECTOR

APRIL x AVRIL x APRIL

Vorig jaar rond deze periode ontmoette ik heel veel boze mensen in de kunstensector en dat vond ik best erg: boze kunstenaars, boze medewerkers in ondersteunende functies, boze zakelijk leiders. Die boosheid bleek in veel gesprekken vooral voort te komen uit een gevoel van onmacht, een gevoel dat deze mensen overspoelde na het subsidiebesluit van 24 juni 2005.

Het kunstendecreet was tot stand gekomen in een sfeer van overleg tussen de sector en het beleid. De sector had het gevoel dat 'alles beter ging worden', dat het ontstaan van dit overkoepelende decreet een nieuwe start betekende voor heel veel disciplines en dat de transversale kunstenaar eindelijk zijn plaats zou vinden in het veld. De verwachtingen waren hooggespannen.

De beslissingen van 24 juni 2005 kregen echter voor velen een bittere nasmaak. De inhaalbeweging voor de beeldende kunstensector ging van start en daar was heel de sector dolgelukkig mee. De audiovisuele kunsten kregen echter maar een minieme verhoging en er ontstonden zeer vreemde verhoudingen binnen dit veld. De nieuwe mediakunst voelde zich ook na de beslissingen nog steeds als een sector die eigenlijk niet ten volle aanvaard werd binnen dit kunstendecreet. De echte transversale kunstenaar vond nergens zijn plek.

Verder werden in andere sectoren heel wat positief geadviseerde dossiers toch afgewezen door het kabinet en gingen gezelschappen of organisaties terug naar af.

Dit laatste liet de wrangste nasmaak na. Plots kwam het kabinet aanzetten met 'aanvullende criteria' in de nota ter motivering van de beslissing op basis waarvan deze dossiers afgewezen werden. Verder werd er ook duidelijk gemaakt dat de minister gekozen had om geen organisaties meer te ondersteunen rond één kunstenaar.

Deze nieuwe criteria waar de minister zijn beslissingen mee motiveerde, kwamen voor

de sector en voor de beoordelingscommissies volkomen uit de lucht gevallen. Nochtans werd decretaal bepaald dat elk nieuw criterium minstens drie maanden voor de indiening van de dossiers bekend gemaakt moest worden zodat de sector hier rekening mee kon houden.

De minister vond het echter allemaal niet zo problematisch. Volgens hem werd het tijd dat de sector zijn verantwoordelijkheid nam. Kunstenaars en gezelschappen die na positieve adviezen uit de boot vielen, zouden wel opgepikt worden door 'de grote huizen'. En trouwens, als we nu eens met zijn allen zouden gaan samenwerken, zouden we veel geld besparen, veel ondersteunend personeel aan de deur kunnen zetten en andere 'overheadkosten' kunnen drukken om meer kunstenaars te kunnen betalen.

Tegelijk hecht deze minister steeds meer belang aan het verhogen van de publieksparticipatie en wil hij de kunstwereld ondernemend leren denken. Maar dan liefst met niet al te veel 'overhead', met veel kunstenaars en weinig ondersteunende werking.

De boze mensen die ik vorig jaar rond deze tijd ontmoette, hadden het gevoel dat ze om de tuin waren geleid. Eerst met veel overleg een decreet uit de grond stampen zodat de sector het gevoel kreeg dat ze ook echt meetelde, maar vanaf de eerste uitvoering meteen weer terugkeren naar het 'topdown' beslissen. Waarbij de top beslist en de sector het daarna maar moet gaan oplossen. Of men nu akkoord gaat met die beslissingen of niet, daar gaat het niet om. Men moet zijn verantwoordelijkheid nemen en zorgen 'dat alles goed komt'.

De boze mensen praatten druk over acties en hadden allerlei creatieve plannen waarmee ze de aandacht van de minister wilden vestigen op hun ontevredenheid, hun onmacht en hun gevoel in de steek gelaten te zijn.

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

9

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

10

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

11

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

12

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

13

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

14

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

15

Veel acties zijn er uiteindelijk niet van gekomen. De boosheid is vanzelf weggeëbd en het vuur dat er was bij het plannen van de acties was al lang gedoofd toen de tijd kwam om ze ook uit te voeren. De plannen werden dan maar gewoon afgevoerd en er klonk overal in koor: 'wat haalt het uit?'

Sindsdien is er op communicatievlak tussen overheid en sector niet zo gek veel veranderd. Zelfs steunpunten en de adviescommissie kunsten klagen dat er tegenwoordig 'niemand op het kabinet te bereiken is' en de standpunten daar onwrikbaar zijn. Maar toch ontmoet ik geen boze mensen meer. Hoe erg ik het vorig jaar ook vond om zoveel boze mensen te ontmoeten, ik vind het veel erger om diezelfde mensen nu te ontmoeten zonder die boosheid, maar met een deprimerende gelatenheid. Ze hebben zich neergelegd bij de situatie, halen hun schouders op als je vraagt 'of er nu al meer communicatie is' en kijken je aan alsof je een klein kind bent dat nog in sprookjes gelooft. Communicatie? En dan nog: indien er communicatie zou zijn, zou dat dan iets oplossen?

Had onze minister niets gezegd over een sector die zijn verantwoordelijkheid moest dragen? Die verantwoordelijkheid is in mijn ogen niet zozeer het helemaal alleen oplossen van de dubbele probleemstellingen die gecreëerd zijn, maar op zijn minst het blijven vechten voor een oplossing of voor begrip. Is het niet mét het beleid, dan is het voor mijn part zonder. Maar bij de pakken blijven zitten heeft nog nooit iemand een stap vooruit geholpen. Creatieve oplossingen bedenken is voor een kunstensector toch niet zo'n onbegonnen zaak?

Misschien staan de belangen van de sector en de overheid ook niet zo verschrikkelijk haaks op elkaar als op het eerste zicht lijkt. De minister wil dat de sector zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid opneemt en streeft naar meer publieksparticipatie.

De sector wil naar waarde geschat worden, gehoord worden en betrokken worden bij het beleid. Beide zaken kun je enkel bereiken als er gewerkt wordt aan een grotere zichtbaarheid. Zonder die zichtbaarheid zal de minister onmogelijk een politiek draagvlak kunnen creëren om de sector verder naar waarde te schatten. Blijven investeren in de verdere ontwikkeling van het veld of de publieksparticipatie van de sector verhogen, kunnen dan evenmin.

Laat ons dus misschien die actieplannen waarmee we de aandacht van onze minister wilden trekken aanwenden om pers en publiek te sensibiliseren. Laat ons zo bewijzen dat we wel onze verantwoordelijkheid opnemen en tegelijk het beleid erop wijzen dat ook zij een verantwoordelijkheid hebben waar ze niet langer omheen kunnen.

FRAN DEVOS, COÖRDINATOR VOBK

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

16

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

17

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

18

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

19

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

20

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

21

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

22

OVER DE VERHOUDING TUSSEN KUNST EN TECHNOLOGIE
EN DE MOGELIJKE ROL VAN CULTURELE ORGANISATIES

APRIL x AVRIL x APRIL

Verschillende vragen komen steeds weer terug rond kunst en technologie. Is het nodig dat kunstenaars technologie gebruiken en ontwikkelen? Kan je als kunstenaar wel een verschil teweegbrengen in een domein dat zo krachtig wordt ontwikkeld door de industrie? Is het niet beter dat kunstenaars [kritisch] reflecteren over technologie zonder er noodzakelijk gebruik van te maken? Vanuit de kunsten hoor je wel eens de kritiek dat mediakunstenaars te sterk uitgaan van de technologie en dat hun werk teveel overheerst wordt door spel, vormgeving en voorgeprogrammeerde interactie die enkel bestemd is voor een gespecialiseerd publiek. De mediakunstenaars wrijven de kunstwereld aan dat ze te weinig kennis hebben van nieuwe ruimtes waar kunstenaars creëren en publiek maken, geen kaders hebben om die nieuwe artistieke praktijken met technologie te duiden, en teveel uitgaan van kunstobjecten en van kunstenaarspraktijken die gebaseerd zijn op het kritisch reflecteren vanop afstand.

Om uit dit dovemansgesprek te geraken, is het belangrijk om eerst stil te staan bij de kunstenaars zelf. Meestal is het hen niet te doen om de technologie op zich, maar om de nieuwe werkvormen en rollen die je ermee kan waarmaken en exploreren. Denken we maar aan kunstenaars die het niet-lineaire karakter van nieuwe media exploreren en aan creaties die zich afspelen in verschillende ruimtes [virtuele én fysieke] die naar elkaar verwijzen. Of denken we aan het creëren in een open netwerkverband waarbij de kunstenaar niet meer alleen aan het begin en einde van het creatieproces staat. Meerdere kunstenaars, wetenschappers en soms ook gebruikers worden betrokken in een proces waarbij onderzoek en creatie samengaan. Het eindresultaat kan zowel een [digitaal] kunstobject zijn als een vorm van kennis. De software die een kunstenaar ontwikkelt is daar een goed voorbeeld van: het is een vorm

van kennisontwikkeling én een onderdeel van een digitale creatie die allerlei vormen van uitwisseling en interactie tussen gebruikers mogelijk maakt. Het kunstwerk valt samen met de 'tool' of werkinstrument [vorm is inhoud] en het kunstenaarsschap is een vorm van 'cultural engineering'. Het betekent dat kunstenaars de netwerkruimte transformeren tot een open en publieke ruimte voor sociale en culturele interactie en voor het verwerken en delen van kennis en cultuur. Die artistieke en culturele invalshoek wekt vandaag ook interesse van universiteiten en bedrijven omdat ook zij meer en meer op zoek zijn naar die andere vormen van kennis. Anderzijds zoeken kunstenaars voor hun 'cultural engineering' ook gepaste vormen van samenwerking en kennisdeling met onderzoek binnen bedrijven en universiteiten. Het is duidelijk dat deze nieuwe artistieke praktijken ontwikkeld worden in heel andere contexten en configuraties [wetenschap, innovatie, sociale dynamiek, netwerkcultuur, openbare ruimte, culturele industrie ...], soms ver weg van de geijkte productievormen, netwerken en kanalen in de kunsten. Soms gaat het om zeer specifiek experimenten en onderzoek dat op termijn belangrijk is voor de kunst en voor de maatschappij. En soms gaat het om heel open en toegankelijke digitale creaties die een groot publiek bereiken, maar via andere plekken, media en ruimtes waar de kunstorganisaties momenteel nauwelijks bij betrokken zijn. Het zou echter jammer zijn om ze te stigmatiseren als 'niche' omdat de kunstwereld er nog geen kader voor heeft of door gebrek aan contact.

Toch kunnen culturele organisaties zoals musea, centra voor beeldende kunst en kunstencentra een belangrijke rol spelen in dat domein van kunst en technologie. Ze kunnen die nieuwe werkvormen in hun hybride en meervoudige karakter duiden voor het [kunst]publiek, thematische verbanden leggen met de kunstgeschiedenis

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

23

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

24

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

25

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

26

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

27

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

28

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

29

en met hedendaagse kunstwerken uit verschillende disciplines, en er aangepaste vertoningsvormen voor bedenken. Daarvoor moeten een aantal voorwaarden in acht worden genomen. Ten eerste is het belangrijk dat curators beschikken over een breed vizier om zulke meervoudige relaties die ingebed zijn in kunst en technologie te ontfaan en te duiden, zoals de relatie met de kennis- en informatiemaatschappij, met de sociale dynamiek van de netwerkcultuur, met wetenschap en innovatie en met culturele industrie zoals games en internet. Die relaties zijn niet alleen nodig om projecten te tonen maar ook om die te ondersteunen en eventueel te co-produceren. Ten tweede zullen kunstorganisaties zoeken naar andere vertoningsvormen om procesgedreven kunst te tonen en te duiden. Je kan het vergelijken met de manier waarop MuHKA gezocht heeft naar een aangepaste tentoonstellingsvorm voor een complex project als 'Cittadellarte' van Michelangelo Pistoletto, die de kunst en de kunstenaar situeert in de maatschappelijke werkelijkheid. Het project heeft niets te maken met technologie, maar stond voor dezelfde uitdaging om een procesmatig project dat zich afspeelt tussen kunstenaars en bewoners in een maatschappelijke realiteit te ontrafelen en te duiden in zijn meervoudige betekenissen in het museum. Ten derde is het belangrijk dat de kunstorganisaties zich niet zien als de enige plek waar die digitale kunst kan ontstaan en zichtbaar gemaakt worden. Het klassieke beeld van de tentoonstellingsplek als eindstation waar het kunstwerk dat in het gesloten atelier tot stand kwam wordt publiek gemaakt, wordt vervangen door de tentoonstellingsplek als tussenstation en als verbonden in een netwerk van ruimtes [virtuele ruimtes, open labs, andere vertoningsplekken, publieke ruimte] waarin een kunstwerk circuleert en groeit. Ten vierde is het belangrijk dat curators niet enkel werken vanuit een kunstenaar/curator relatie maar hun werk zien als een dialoog tussen kunstenaar[s], curators en

andere mensen die over relevante kennis beschikken.

In Vlaanderen wordt vandaag veel media-kunst getoond die kan ingepast worden in de bestaande vertoningsformats. Denken we maar aan de interactieve installatie in de tentoonstellingsruimte, de performance of de schermen op het podium. De meer procesgedreven kunstpraktijken en projecten die ontstaan in virtuele en genetwerkte ruimtes komen veel minder aan bod. Het veronderstelt dat men de [vertonings]gewoontes voor een deel in vraag stelt. Er zijn de voorbije jaren bescheiden pogingen geweest om die banden tussen media-kunstenaars, werkplaatsen en kunstinstellingen te smeden. Het waren belangrijke stappen in dat zoeken naar toenadering en dialoog, maar ze werden te weinig besproken en geduid vanuit deze bovenvermelde bekommernissen. We denken bijvoorbeeld aan het project 'Stitches and Split' van Constant i.sm. MuHKA_media, aan de tentoonstelling 'Hyperbolic' in STUK i.s.m. Okno en FoAM en aan 'Implant' van Workspace-Unlimited in Vooruit. Of aan de relaties die het kunstonderwijs zoekt met die nieuwe kunstpraktijken zoals het Rits dat heeft samengewerkt met onder andere Cargo en Okno. Anderzijds kunnen mediakunstenaars en collectieven winnen bij zo'n dialoog met musea, centra voor hedendaagse kunst en kunstencentra. Deze kunstorganisaties kunnen, als ze over voldoende competenties beschikken, een kritische blik werpen op creatieprocessen die soms in de besloten kring van collectieven en netwerken tot stand komen. En ze kunnen helpen bij het naar buiten brengen en opentrekken van onderzoek dat dikwijls jarenlang gerijpt is in onderzoeksgroepen en werkplaatsen.

Vlaanderen heeft behoefte aan een veld voor kunst en technologie waar die verschillende actoren nodig zijn, op elkaar inspelen en van elkaar kunnen leren: de kunstenaars, de werkplaatsen waar kunstenaars

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

30

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

1

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

2

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

3

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

4

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

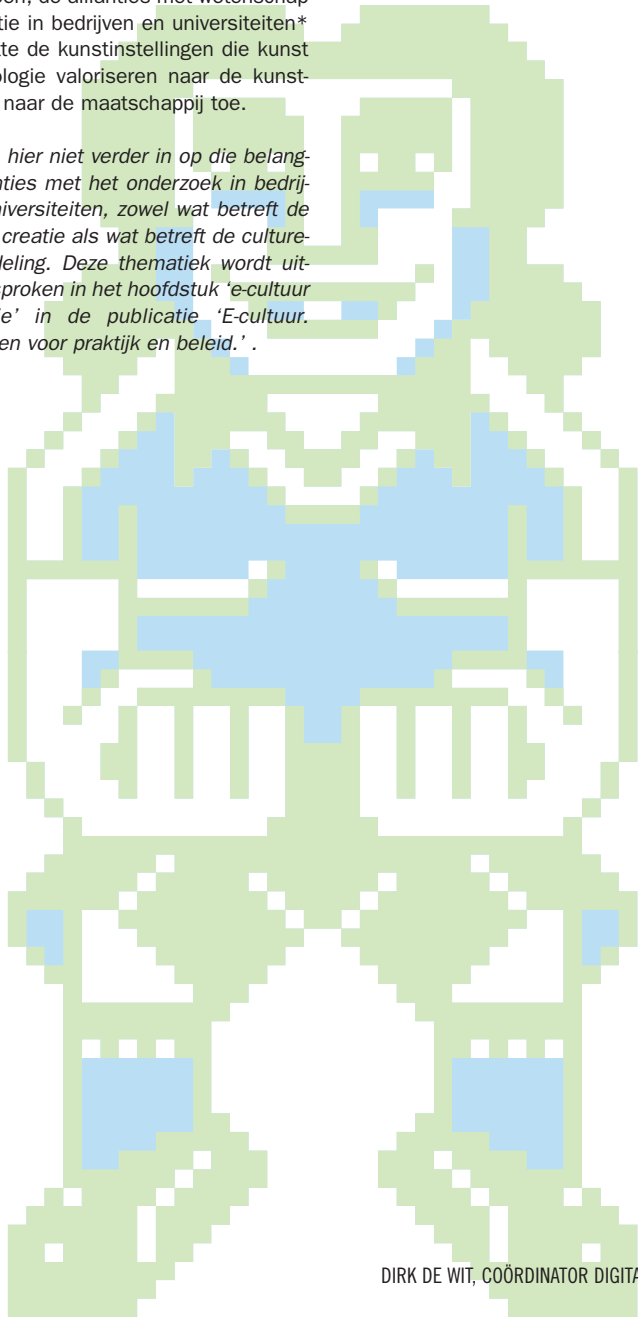
5

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

6

op een autonome wijze aan onderzoek kunnen doen, de allianties met wetenschap en innovatie in bedrijven en universiteiten* en tenslotte de kunstinstituten die kunst en technologie valoriseren naar de kunstwereld én naar de maatschappij toe.

*We gaan hier niet verder in op die belangrijke allianties met het onderzoek in bedrijven en universiteiten, zowel wat betreft de artistieke creatie als wat betreft de culturele bemiddeling. Deze thematiek wordt uitvoerig besproken in het hoofdstuk 'e-cultuur en creatie' in de publicatie 'E-cultuur. Bouwstenen voor praktijk en beleid.'

DIRK DE WIT, COÖRDINATOR DIGITAAL PLATFORM

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

7

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

8

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

9

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

10

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

11

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

12

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

13

[META] STATEMENT

MEI x MAI x MAY

‘Kunst ist das, was Welt wird, nicht was Welt ist’. Dit aforisme van Karl Kraus lijkt mij buitengewoon geschikt om een ‘statement’ te openen, al was het maar omdat het meteen de hele discussie rondom ‘onderzoek in de kunsten’ die tegenwoordig zo hoog gehandeld wordt, wankel en overbodig maakt. Maar belangrijker is het inzicht van Kraus dat creatieve processen onlosmakelijk verbonden zijn aan de juiste voorwaarden [materiële en andere] die nodig zijn voor het tot stand komen van het kunstwerk. Naar gelang de periode en de tijd waarin creatieve processen zich voordoen, kunnen deze elementaire voorwaarden sterk van elkaar verschillen, maar zowel een icoon van Andrei Rublev als een doek van Jackson Pollock bewaren de herinnering aan een authentiek creatief proces dat in niet geringe mate door deze bijzondere [materiële en andere] condities werd bepaald en gedragen. Alleen is het niet altijd eenvoudig ze te achterhalen.

Wat onze tijd betreft, stoort mij vooral de banalisering van de tijd. Wij lijken geobserveerd te zijn door het heden en door de observatie van onszelf in dat heden. Er wordt nog maar weinig werkelijk gelezen, werkelijk gekeken en werkelijk gedacht in perspectief. Op die manier mislopen we voortdurend mogelijkheden voor constructieve – om niet te zeggen noodzakelijke debatten – confrontaties of conflicten. Ik zou dus de verantwoordelijken van het cultuurbeleid in dit land de goede raad willen geven om overal waar dat nog mogelijk is te temporiseren en te vertragen en om structuren uit te denken die dat temporiseren in de hand kunnen werken zodat er weer wat klank- en denkruid ontstaat, tenminste als daar nog motivatie en tijd voor is.

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

14

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

15

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

16

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

17

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

18

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

19

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

20

Het beeldende kunstenveld is er de laatste jaren zonder twijfel op vooruit gegaan. Het is beter gestructureerd. Er is een betere financiële ondersteuning voor diverse actoren. De grote afwezigheid in dit plaatje is daarbij vreemd genoeg nog steeds de [freelance] curator. Alhoewel de curator geen kunstenaar is, bestaat er wat mij betreft geen twijfel dat beiden een analoge/parallel artistiek en creatief proces doorlopen. Net zoals de kunstenaar heeft de curator behoefte aan reflectie over zijn of haar werk, nood aan informatie [bezoeken van kunstenaars, collega's, tentoonstellingen en andere kunstmanifestaties in binnen- en buitenland, aanschaf van vakliteratuur] en ondersteuning van haar of zijn creatie [tentoonstelling en catalogus].

Indien een curator vast verbonden is aan een instituut zoals een museum of een andere kunstinstelling, wordt daar in zekere zin aan tegemoet gekomen. Voor de freelance curator, die afhankelijk is van toevallige opdrachten of daar zelf een platform voor moet creëren, bestaat er echter geen enkele ondersteuning.

Idealiter verenigt een curator verschillende eigenschappen in zich: onderzoeker, regisseur, schrijver, onderhandelaar... Hij/zij dient voortdurend te investeren om op de hoogte te blijven van de bewegingen in de kunstwereld en is alleen via opdrachten in staat deze investering te recupereren. Terwijl er voor het op punt stellen van de Vlaamse beeldende kunstwereld duidelijk gekeken wordt hoe het buitenland dit aanpakt, is men de curator daarbij vooralsnog vergeten. In Nederland bestaat er bijvoorbeeld bij het Fonds voor beeldende kunsten, vormgeving en bouwkunst [Fonds BKVB] de mogelijkheid om een zogenaamde bemiddelaarsubsidie aan te vragen, bestemd voor 'curatoren, critici, theoretici en beschouwers die een uitzonderlijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling en de stimulering van de hedendaagse beeldende

kunsten, vormgeving en/of bouwkunst in Nederland.' [zie www.fondsbnkvb.nl]
In tegenstelling tot het buitenland bestaat er in Vlaanderen ook [nog] geen serieuze curatoropleiding.

Voor een echt gezond beeldend kunstenveld is het zeker noodzakelijk dat ook voor de [zelfstandige] curator de mogelijkheid bestaat voor het aanvragen van werk-, reis- en/of reflectiebeurzen zodat deze volwaardig deel kan blijven uitmaken van dat veld en bij kan dragen aan een opbouwende dialoog.

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

21

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

22

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

23

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

24

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

25

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

26

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

27

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

28

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

29

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

30

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

31

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

1

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

2

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

3

Geen eenvoudig verzoek, schrijf eens een statement over hedendaagse kunst en wat er van node is voor een geoliede toekomst. Wie zich een tijdlang op het veld begeeft, weet dat het aanschijn van kunst continu verandert. Er zijn modes, kunstenaars en curatoren die gehypet worden, er zijn gebeurtenissen en biënnales die een sturend effect hebben, er is een aanhoudende verdediging van belangen uit commerciële, artistieke, mediatieke en academische hoek. Sowiesso zijn er een aantal onontkoombare voorwaarden voor een goed draaiende kunstscène, waaronder een stevig en operationeel netwerk van instellingen, galeries en musea. Anders gezegd, het artistieke terrein is behoorlijk complex en dat maakt het donders moeilijk om in ernst met een ei van Columbus op de proppen te komen. Soms vraag ik me af waar kunstenaars de moed vandaan halen om - tegenover het gigantische aanbod en al die instanties met hun eigen programma - verder te werken. Want er zijn nu eenmaal een reeks ongeschreven regels waardoor sommige kunstwerken en artiesten wel, en andere niet in het plaatje passen. Niemand kan de formule echt vatten, de ingrediënten die naar succes leiden blijven altijd wispelturig en vaag, en dat aspect lijkt mij veel ongenadiger en harder dan een pak andere hangijzers. Maar 'the show must go on' en vanuit een bepaald, over alles heen hangend perspectief lijkt dat te volstaan als motor voor het maken, tonen, verkopen van en communiceren over kunst. De zaak draait en dat zal vermoedelijk wel zo blijven, maar kan het beter? Een veelgehoorde klacht op Vlaamse en Brusselse scène luidt dat er een tekort aan professionalisme heerst. Er is werk aan de winkel qua communicatie, samenwerking, inzet,... En er is natuurlijk een chronisch tekort aan fondsen. Geen geslaagde tentoonstelling? Ja, maar er was geen geld. Einde discussie. Desondanks is er iets waar niet noodzakelijk zeer veel geld voor nodig is, en dat is een - in mijn ogen - frequent terugkerende, te geringe aandacht

voor de visuele kant van kunst. Dat is niet echt van belang, hoor ik u al denken. Maar het is fundamenteel, een pilaar die veel te dikwijls stiefmoederlijk behandeld wordt onder het voorwendsel van een of andere conceptuele inhoud die in vele gevallen niet eens interessant is. Veel potentiële, artistieke sterktes gaan al bij voorbaat de mist in omdat ze over het hoofd gezien worden. Hoe dikwijls is een relevant en verdienstelijk werk niet zo gepresenteerd dat het elke vorm van spreekkracht verliest? Ik heb in ons land al teveel installaties geweten die in buitenlandse musea de show stalen maar er hier verpieterd bijstonden, alsof het gênante vergissingen waren die men liever niet in een tentoonstelling had. En dan heb ik het echt niet alleen over de presentatie maar over een globale benadering van kunst. Die er soms toe neigt - of zo lijkt het toch - een tikkeltje afkerig te staan tegenover zaken die visueel gesproken uit de band springen of afwijken van de middelmaat. Omgekeerd valt soms hetzelfde op. Als zich een tentoonstelling aandient waarop kunst wordt getoond die er visueel staat [want dat gebeurt ook], wordt daar al eens erg denigrerend over gedaan. Uiteraard valt over smaak te twisten, maar in dit geval lijkt het mij meer op een symptoom. Ik heb sterk de indruk dat er in Vlaanderen te zeer geaarzeld wordt wanneer er heldere en sterke beelden op het toneel verschijnen. Wat buiten het artistiek correcte schema valt, wordt maar met mate geapprecieerd en dat levert ons internationaal een achterstand op. Als er internationaal een fenomeen opduikt waarover in alle kunsttijdschriften wordt geschreven - ik denk aan Matthew Barney, Maurizio Cattelan, manga-kunst,... - hebben wij Vlamingen de reflex om daar ietwat geringschattend over te doen. Eerlijk, mij ergert dat. In de eerste plaat omdat kunst die iets te melden heeft niet zo'n neerbuigende reactie verdient, maar misschien nog meer omdat een dergelijke houding elke vorm van discours verhindert. In 'Een omgeving voor actuele Kunst' bleek

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

4

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

5

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

6

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

7

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

8

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

9

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

10

dat discours trouwens een heikel punt. Maar de twee aspecten - het visuele en het intellectuele - gaan nauw samen. Als kunst een voorspelbaar traject volgt en niet uitdagend, niet anders, niet plezierig is om naar te kijken, dan valt er ook niet echt over te praten. Denkt u graag na over een gedachte die inhoudelijk correct is maar niet meer dan dat? Ik niet. Persoonlijk put ik mij honderd keer meer uit op gewone [zelfs gewoon goede] kunst dan op scheppingen die buiten de norm vallen. Soms ben ik bijna dankbaar voor een artistieke ramp van jewelste, omdat daar mogelijk een artiest achter schuilt die iets anders probeert te doen dan in het vakje te passen. Niets zo intellectueel afmattend als voorspelbare middelmaat en dat geldt ook voor de link van kunst naar commentaar. Soms zijn de discussies tussen kunstenaars en commentatoren hieromtrent trouwens ronduit pijnlijk. Er is te weinig goede kritiek zeggen de kunstenaars dan. Er wordt teveel gezwansd en te weinig gezegd. Maar in stilte denk ik dan wel eens dat er ook weinig kunst is die goede kritiek uitlokt. Waarom zouden schrijvers immers willen schitteren op nog maar eens een tentoonstelling die weinig helders uitdrukt of op kunst die weer braaf binnen de lijntjes kleurt? Een statement is misschien veel gezegd, maar het zou volgens mij geen kwaad kunnen als we zouden streven naar een artistieke selectie, presentatie en productie die visueel sterker en provocender is. Dat laatste in de uitdagende, gedachten uitlokkende zin van het woord. En als we wat zouden dimmen in het opblazen van kunst die niet zo relevant of bijzonder is. Voor alle duidelijkheid, met 'visueel sterker' bedoel ik niet louter 'mooier' [hoewel ik mij soms afvraag waarom dat woord altijd een reactie oproept die vergelijkbaar is met het effect van wijwater op een vampier]. Ik bedoel: interessanter om naar te kijken, sprekender, minder kleurloos, minder burgerlijk, minder grauw en flets. Ongeacht de heersende tendensen zijn we qua kunst in

Vlaanderen te snel tevreden. We missen een beetje de spirit en lef om dingen te doen die opvallen, die zouden kunnen mislukken maar die ook anders zijn dan de gebruikelijke kost. We doen het goed maar niet uitzonderlijk goed en kiezen liever voor verstillings en nostalgie dan voor mokerslagen, enthousiasme en risico's. We doen liever gewoon en we zijn tuk op een veilig teruggrijpen naar vroeger. En er is teveel iets dat lijkt op een misprijzen voor kunst die grootser probeert te zijn. Maar in een geschikte omgeving voor actuele kunst moet ook de mogelijkheid bestaan om te sprankelen. In de eerste plaats met sterke beelden - geschilderde, gefotografeerde, gefilmde, in installaties verpakte en noem maar op - en met de inhoud die daar sowieso uit voortvloeit.

ELS FIERS, JOURNALIST KNACK

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

11

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

12

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

13

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

14

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

15

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

16

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

17

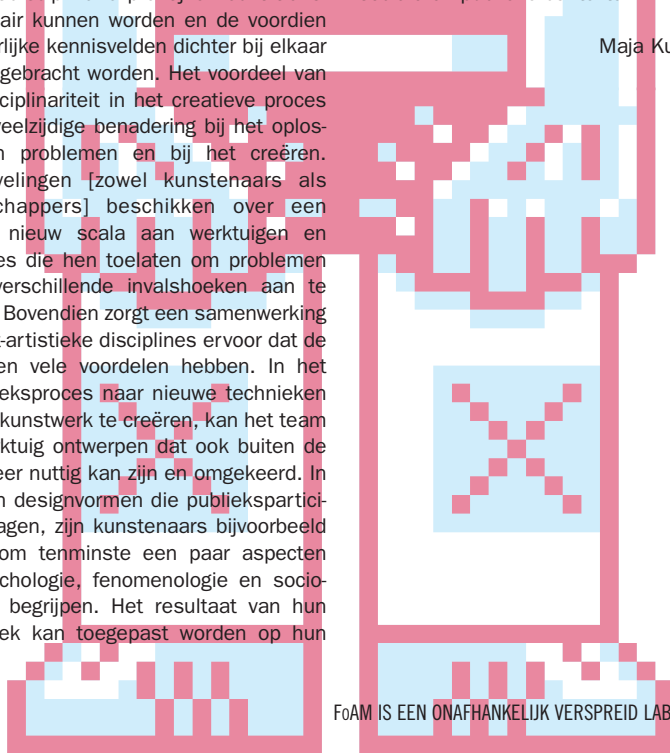
Sinds procesmatige kunstwerken gewaardeerd worden in kringen van hedendaagse kunst, heeft onderzoek aan belang gewonnen bij veel kunstenaars en kunstorganisaties. Systematisch onderzoek naar het onderwerp, de werktuigen, materialen en de gebruikte media om tot een kunstwerk te komen, zijn een volwaardig onderdeel van de artistieke onderneming geworden. Door de taal van het onderzoek aan te nemen en aan te passen, is hedendaagse kunst meer toegankelijk geworden voor mensen van andere disciplines.

Kunstenaars en wetenschappers kunnen elkaars motieven en doelstellingen beter begrijpen. Kunstenaars en technogen delen een gelijkaardige heuristiek, waar 'trial and error' een belangrijke rol speelt in zowel de technologische als artistieke creatie. Kunst en economie zijn betrokken in het dagdagelijkse leven en de steeds veranderende maatschappij. Het is door onderzoek dat multidisciplinaire praktijken echt transdisciplinair kunnen worden en de voordien afzonderlijke kennisvelden dichterbij elkaar kunnen gebracht worden. Het voordeel van transdisciplinariteit in het creatieve proces is een veelzijdige benadering bij het oplossen van problemen en bij het creëren. Creatievelingen [zowel kunstenaars als wetenschappers] beschikken over een volledig nieuw scala aan werktuigen en methodes die hen toelaten om problemen vanuit verschillende invalshoeken aan te pakken. Bovendien zorgt een samenwerking met niet-artistieke disciplines ervoor dat de resultaten vele voordelen hebben. In het onderzoeksproces naar nieuwe technieken om een kunstwerk te creëren, kan het team een werktuig ontwerpen dat ook buiten de kunstsfeer nuttig kan zijn en omgekeerd. In kunst en designvormen die publieksparticipatie vragen, zijn kunstenaars bijvoorbeeld vereist om tenminste een paar aspecten van psychologie, fenomenologie en sociologie te begrijpen. Het resultaat van hun onderzoek kan toegepast worden op hun

kunstwerken, maar kan ook nieuwe inzichten verschaffen in sociale therapie. Technologische, bio- en eco-kunstenaars staan niet alleen bekend voor hun vernieuwingen in de kunstwereld maar ook in de wetenschappelijke en technologische disciplines die ze in hun werk betrekken. Naast al deze positieve aspecten van het artistieke onderzoek, wordt deze term echter ook vaak aangewend voor het legitimeren van zwakke werken waarbij de kunstenaars stellen dat ze zich geconcentreerd hebben op het proces en niet op het eindresultaat van hun creatieve praktijk.

De toekomst van hedendaagse kunst is, uit ons perspectief, in de handen van kunstenaars, designers, wetenschappers, koks, ingenieurs of tuiniers die niet alleen geïnteresseerd zijn om in hun vakgebied vooruitgang te boeken, maar ook om hun vaardigheden te delen en toe te passen in nieuwe sociale en publieke contexten.

Maja Kuzmanovic

FoAM IS EEN ONAFHANKELIJK VERSPREID LABORATORIUM

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

18

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

19

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

20

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

21

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

22

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

23

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

24

TIEN JAAR LATER

De beeldende kunst verdient alleen een toekomst overeenkomstig haar macht om de culturele en maatschappelijke veranderingen op 'een' manier in beeld te brengen waardoor het 'uniform' gehouden en dito opgevoede volk zich bewust blijft/wordt van andere zienswijzen en realiteiten.

Misschien komt er opnieuw een periode waarin kunstenaars zich op een radicale manier gaan bezighouden met experimenten zodat de elasticiteit tussen de wellicht dan zeer liberale maatschappij en de kunst, zich vertaalt in een conflict met politieke repercussies. De vorm zal de inhoud op de hielen zitten.

LUK LAMBRECHT, CURATOR & KUNSTCRITICUS

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

25

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

26

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

27

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

28

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

29

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

30

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

1

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

2

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

3

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

4

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

5

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

6

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

7

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

8

Kunst gaat allang niet meer alleen maar over kunst.

Mocht in het recente verleden onduidelijkheid hebben bestaan over de vraag in hoeverre kunst 'een boodschap' heeft aan de omgeving, anno nu lijkt dat geen discussiepunt meer te zijn. Kunst is context. En door vanuit deze gedachte te werken, wint ze aan betekenis binnen de samenleving.

Aan de opeenvolgende veranderingen van de kunst in de publieke ruimte is de transformatie van de kunstpraktijk de laatste decennia goed af te lezen. Deze ontwikkeling behelst het steeds herdefiniëren van de relaties tussen kunst en publiek en heeft dan ook te maken met zowel de rol van kunst binnen de musea als daarbuiten.

De veranderende houding ten aanzien van het publiek zorgde ook voor een zodanige verruiming van het begrip publieke ruimte dat de ruimte niet meer alleen wordt opgevat als een uitsluitend fysieke ruimte, maar tevens een betekenis heeft als sociale of mentale ruimte. Zodat het begrip wordt uitgebreid met alle al dan niet virtuele plaatsen waar intermenselijk verkeer plaatsvindt.

De publieke ruimte is de gekozen plaats, zo niet het medium zelf, van ontwikkelingen binnen de artistieke activiteit die vandaag de dag meer behelst dan traditionele media. Nieuwe vormen van kunst, van veejaykunst tot websitescultuur, opereren buiten het tentoonstellingscircuit en de samenwerkingsverbanden van kunstenaars met architecten, modeontwerpers, wetenschappers en commerciële ondernemingen laten zien dat kunst wil functioneren midden in de maatschappij.

Het museum van nu neemt deze verruimde context van kunst mee in zijn presentatie en reflectie. Andere modellen om kunst onder de publieke aandacht te brengen worden ontwikkeld. Tentoonstellen blijkt daarvoor

niet altijd meer de meest adequate manier. Sommige musea maken ook de omgekeerde beweging en definiëren zichzelf tot publieke plaats en stellen hun deuren open als 'social warehouse'.

Het mag echter duidelijk zijn dat de realisering van beeldende kunst in de publieke ruimte geen solitaire exercitie van een kunstenaar of kunstinstelling kan zijn. Cultuur wordt, zo blijkt, niet alleen door de culturele instellingen gemaakt. Bij het realiseren van kunst in de publieke ruimte speelt naast een aantal andere partijen de overheid, als beheerder van de publieke ruimte én als cultuurbeleidsmaker, een belangrijke rol.

Vlaanderen staat bekend om het grote aantal verzamelaars met kwalitatief hoogstaande collecties beeldende kunst. De publieke ruimte weerspiegelt deze culturele belangstelling en kennis niet, integendeel.

De toekomstige ontwikkelingen van de kunst spelen zich niet alleen af binnen de vier muren van het museum maar ook midden in de maatschappij. De musea volgen en stimuleren deze ontwikkelingen en stellen zich binnen de grenzen van hun mogelijkheden in op hun veranderende taak. Nu nog de ruimte erbuiten!

THÉRÈSE LEGIERSE, DE NIEUWE OPDRACHTGEVERS

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

9

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

10

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

11

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

12

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

13

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

14

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

15

EEN OMGEVING VOOR ACTUELE KUNST IN LIMBURG

JULI x JUILLET x JULY

Het is merkwaardig stil in de Limburgse provincie. Zonet werd het startschot gegeven in de Hasseltse gouverneurswoning voor ‘Kunst Werken’, het prestigieuze kunstenproject langs het toeristisch fietsroutenetwerk met hoogstaande beeldende kunst. De Vlaamse Gemeenschap trekt voor de plannen vier miljoen euro uit [gespreid over achttien jaar], de provincie legt daar nog eens 1.250.000 euro bij [gespreid over vijf jaar], samen goed voor 5.250.000 euro. Het ultieme Limburg-impulsfonds in de vorm van een achttienjarige erkenning is een onweerlegbaar toekomstscenario voor de beeldende kunsten. De adem wordt ingehouden bij kunstenaars en organisaties tot er meer duidelijkheid is wie al dan niet betrokken wordt in het toekomstproject. Alleen CIAP laat weten in een open brief in <h>ART [19 oktober 2006] dat het bereid is om constructief mee te werken, maar dat er eveneens moet worden gedacht aan het begrip ‘collectievorming’ binnen het project. Voor de rest geen zuchtje...

Gielen en Laermans duiden in ‘Een omgeving voor actuele kunst’ op de Limburgse ‘onderontwikkeling’ en de weinig ‘vanzelfsprekende voedingsbodem voor artistieke initiatieven omdat er relatief geen grote steden zijn’. De weinige culturele initiatieven die er zijn, zien het installeren of meewerken aan een gezond artistiek klimaat dan ook als het hoogste goed. Dat een project als ‘Kunst Werken’ vooral een cultuurtoeristische doelstelling nastreeft, vormt op zich geen probleem: Limburg kent een toenevend aantal toeristen die zich vooral fietsend doorheen de natuurpracht bewegen en daar ook een deel van hun vrijetijdsbudget achterlaten. Het blijft alleen een vraag in hoeverre het project ook een constructieve en structurele bijdrage kan leveren aan het bestaande Limburgse artistieke veld. Het ging toch om middelen uit het Vlaamse Fonds Culturele Infrastructuur of was het een fonds voor cultuurtoeristische infrastructuur waarbij de definitie van infrastructuur in het midden werd gelaten? De

Vlaamse som die ter beschikking wordt gesteld, is waarschijnlijk één van de belangrijkste budgetten – zo niet het grootste – dat de komende jaren voor hedendaagse kunst naar Limburg stroomt. De investering legt dan ook in zekere mate een hypotheek op een nieuwe generatie kunstenaars en andere pistes die zich ontwikkelen in de provincie. Andere betoelaagde grootschalige infrastructuren in Vlaanderen als het MAS [Antwerpen], de Museumsite [Leuven] of de Bijlokesite [Gent] zijn gebaseerd op de vraag van een bestaande organisatie of dienen de opzet van een nieuwe structurele werking met een eerlijke lokale inbedding. De infrastructuur is hier wel een voorwaarde voor een duurzame culturele praktijk van een artistiek programma, conservatie, publieksontsluiting,... Daarnaast is er ook een bovenlokale uitstraling die eveneens duidelijk geënt is op en gericht naar de eigen omgeving. Jan Colpaert gaf het enkele jaren geleden al aan in de Atlas podiumkunsten en het onderzoek van Re-Creatief Vlaanderen bevestigde zijn stelling: cultuurbeleving speelt zich grotendeels af in een straal van maximaal 30 km rond de eigen woonplaats, niet meteen de ideale fietsafstand voor een doorsnee getrainde cultuurliefhebber.

Hoewel de vorm van het grootse Limburgproject, alsook coördinator Jan Debbaut, alle mogelijkheden open laat, bestaan er een aantal bezorgdheden. Zo zal er zeker aan een beperkt aantal Limburgse kunstenaars een opdracht worden gegeven voor de beeldenroute binnen de ruimere nationale en internationale selectie. Het gaat voor hen om een eenmalige order vanuit een provinciaal beleid dat voor jaren wordt vastgepind op het buitenbeeldenproject. Een nieuwe generatie van jonge Limburgse kunstenaars kan niet of beperkt terugvallen op een gedegen provinciaal creatie- en presentatiebeleid voor beeldende kunst, tenzij het zich weet in te bedden in de openbare ruimte. De manier waarop de bestaande organisaties voor beeldende kunsten

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

16

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

17

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

18

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

19

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

20

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

21

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

22

worden betrokken in het verhaal is op zijn minst merkwaardig. Enkele dagen voor de persconferentie voor de bekendmaking van Jan Debbaut als coördinator, wordt het project aan de Platform-partners voorgesteld. Platform Limburg Beeldende Kunsten, de autonome structuur voor 'coördinatie' en 'krachtenbundeling' tussen de regionale kunstorganisaties, werpt zich op als kwaliteitsbewaker van het project. Meteen zijn de organisaties geridderd tot 'partners in crime' om de opzet ook artistiek te legitimeren. Z33 focust naast vormgeving en beeldende kunsten nu ook op kunst in de openbare ruimte en fungeert als centraal kenniscentrum van het project. Ook de andere organisaties kunnen een graantje meepikken zolang hun artistiek beleid maar voldoende buigzaam is.

Als Limburg niet alleen voor zijn fietsend publiek maar ook voor zijn beeldende kunstenaars en organisaties een 'sterk merk' wil worden, wordt het tijd om te werken aan een eerlijk en structureel provinciaal beleid voor de beeldende kunsten en kan het de [cultuur]toeristische initiatieven best financieel mee laten ondersteunen vanuit de bestaande toerismebudgetten. Een mooi voorbeeld hiervan is het derde Kustactieplan 2005-2009 waarbij de klemtoon wordt gelegd op structurele en duurzame investeringen ten behoeve van de verdere ontwikkeling van het kusttoerisme. Het biedt bovendien een interessante totaalvisie met ruimte voor innoverende, sfeerscheppende projecten met betrekking tot de kwaliteit van de publieke ruimten, recreatieve ontsluiting van natuurgebieden, meerjarenplanning van cultuurevenementen en een strategisch beleidsplan voor hotels. Ook projecten als Beaufort met eenzelfde dubbele doelstelling ontstaan vanuit deze gezamenlijke subsidiëring.

STEVEN OP DE BEECK, ARTISTIEK COÖRDINATOR, FLACC - GENK

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

23

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

24

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

25

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

26

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

27

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

28

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

29

JULI x JUILLET x JULY / AUGUSTUS x AOÛT x AUGUST

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

30

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

31

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

1

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

2

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

3

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

4

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

5

Kunst is levensnoodzakelijk om te overleven. Door een eigenwijze en inventieve ethiek kan ik streven naar een goede levenskwaliteit. Alleen zit het -voor mij- niet echt mee om van een wellustig leven te genieten. Door mijn passie ben ik in de minst evidente branche terechtgekomen. In de beeldende kunstscène is vooral veel imago, weinig durf, veel strategie en weinig genot.

Onze scène wordt steeds beter gestructureerd -met de middelen voorhanden- en steeds meer wordt daar het Vlaamse kaartje aan opgehangen. Betere organisaties, betere ondersteuning maar steeds minder Frans en nog minder de zwier en retorica waar deze cultuur ons jarenlang van heeft bediend. Iedereen vergeet dat in een andere taal de liefde anders smaakt, zelfs die voor de kunst. Iedereen vergeet hoe belangrijk nutteloze uren in de liefde zijn, en dus ook die in de kunst.

Zoals overall schept de weldaad van de professionalisering veel administratie. Voor een individu ontbreekt het binnenkort aan gaten in het gestructureerd kunstenaarslandchap en geraakt het in ademnood. Niet ge[her]structureerd binnen de aangegeven pagina's van het nieuwe decreet en je ligt eruit. Ik heb het me vroeger vaak afgevraagd [bij het zoveelste appel van de arbeidsbemiddeling, waar je op enkele vooropgestelde vragen liefst de vooropgestelde antwoorden geeft, kwestie van de routine niet te storen] waarvoor zorgen al deze administratieve krachten en hoeveel kost het ons?

De beeldende kunst ontkomt niet aan deze maatschappelijke tendens. Iedereen van het veld is steeds meer genoodzaakt zich te organiseren volgens de standaardformules van een goed management en met de juiste formulieren. Administratie genereert meer administratie en meer administratie genereert bij een doorsnee mens minder welbevinden.

De negatieve mentaliteit woekert sinds jaren en domineert het genot van onze creativiteit. Het kunstendecreet is slechts zelf voor deze allergie want maatschappelijke prognoses van toenemende depressiviteit kloppen ook voor ons. In de toekomst zullen de optimistische enkelingen de grootse zwaarmoedigen dragen! Misschien wordt door deze monotone schakering van depressiviteit ons landschap hoopvol divers?

Want geef toe, het gaat er vreemd aan toe. Hoe groter de diversiteit van onze samenleving, hoe uniformer onze directe omgeving. Voor de doorsnee kunstenaar, curator of culturele 'actor' is het bevrijdend om zich door het multiculturele Londen of Parijs te begeven, maar een woonst in het 'gesluisd' Brussel betrekken, lijkt te ingrijpend. Even naar de biënnale van de Verenigde Emiraten gaat sneller dan van Brussel naar Antwerpen of omgekeerd. Laat staan naar het Franstalige landsgedeelte [zoals dat heet] reizen. Een goed functionerende metropool, waar de diversiteit en vernieuwing een feit is, vinden we uitdagend. Zelf resoluut voor diverse openheid kiezen en oplossingen zoeken om de Vlaamse kunstbranche ook een maatschappelijk weerklank te geven, daar passen we voor. Want de 'x' in brxlbravo is Frans en dat doet ons Vlaams imago geen goed.

Voor het trieste Brussel strijd ik al lang. Ik hou een pleidooi om haar latente schoonheid te zien en te erkennen en ook om haar meer sexy plezier te gunnen. Wanneer ik het gejammer lees of hoor over macho allochtonen, denk ik aan de miskennis van hun toedracht voor het bewaren van de hoffelijkheid. Nog meer aan het gebrek van erkenning die ze krijgen voor de [her]opleving van het Nederlands. Blijkbaar gaat de heropleving vooral gepaard met een toename van zelfingenomen Vlamingen en niet met de erkenning van een bijzondere gemeenschap die er haar hand niet voor omgedraaid heeft een taal meer bij te leren.

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

6

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

7

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

8

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

9

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

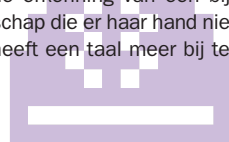
10

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

11

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

12

U zal zich afvragen: 'what's the point'?

Voor diegenen die me niet kennen stel ik me voor: Ik geniet van kritische kunst, zowel in het maken ervan als in het consumeren van andermands werk. Ik hou van oprechte communicatie, zowel van het werk zelf, als in professionele omgang errond. Ik hou van erkenning. Ik ben sociaal en deel graag mijn plezier. Ik besteed aandacht aan gezonde en ecologische voeding, ik leg veel verbanden, ik hou van nutteloze dingen, zoals koffie drinken. Ik probeer na te denken waar ik mijn weinige geld aan uitgeef. Ik hou van complexiteit en bovenal hou ik van vrouwelijkheid.

Ik constateer wanneer je met de 'actoren' in het Franstalige beeldende kunstenaarslandschap over vrouwelijkheid spreekt, iedereen het als een stuk van zichzelf ziet. Aan Vlaamse zijde is het alsof we over een vervelend virus spreken waar iedereen al zo lang tegen vecht. Wanneer je erdoor besmet bent, praat je er niet over, tenzij met lotgenoten. Het wordt me steeds meer duidelijk. Deze fobie zit er bij onze kleurrijke kunstgemeenschap diep ingeworteld. Over vrouwelijkheid spreekt men niet tenzij binnen mannelijke normen, want dit hachelijk onderwerp is 'passé'.

Nochtans vraag ik me af: Waarom lijkt vrouwelijkheid voor het Vlaamse kunstenaarslandschap zo bedreigend waardoor ze steeds op een paternalistische manier wordt benaderd of afwezig blijft? Waarom organiseren de meeste invloedrijke vrouwen in de beeldende kunst zich autonoom? Waarom is het Vlaamse kunstenaarslandschap meer macho in zijn denken dan de doorsnee allochtoon, die in de eerste plaats als macho bestempeld wordt? Waarom moeten alle studenten in het Vlaamse kunstonderwijs het met zo een mannelijke macht stellen als het veld en de praktijk een veel diverser beeld tonen?

Of we het nu willen of niet, we zitten in een conservatieve branche. Aan ethisch bankieren doen we niet. Milieubewust kunst-evenementen organiseren? Daar is geen budget voor. Vrouwelijkheid aan de top? Enkel in eigen beheer [galeries, curatoren]. De gestructureerde macht is mannelijk tenzij in dit complexe Brussel. Hier is er soms nog hoop. Op een Brussels eiland vind je 'co-schap' op evenwaardige basis.

Ik koester de integere hoop dat de beeldende kunstsector op een dag de capaciteit zal verwerven zichzelf meer in vraag te stellen en complexe maatschappelijke thema's zal vermengen met de nobele ijver om efficiënte en adequate structuren op te zetten.

Hoe moet het kunstenaarslandschap er binnen tien jaar uitzien in zijn beleid en structuur?

Ik hoop van ganser harte maatschappelijk relevanter, milieubewuster en vooral wat vrouwelijker.

ELS OPSOMER, KUNSTENAAR EN DOCENT AAN ENSAV LA CAMBRE

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

13

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

14

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

15

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

16

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

17

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

18

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

19

STATEMENT

AUGUSTUS x AOÛT x AUGUST

Beeldend kunstenaars maken vandaag 'films' en installaties op het kruispunt van cinema, video, beeldende kunst, documentaire, experimentele film,... Multimediaal? Interdisciplinair? Vage en modieuze termen voor de evidentie zelf: we werken meer dan ooit in een kruisbestuiving tussen media en disciplines en geven de voorkeur aan ideeën en sensibilities boven genres en technieken. We geven vandaag de voorkeur aan zelforganisatie: de artistieke creatie is de motor van het bedenken en produceren, alsook van het publiek maken van creaties. Precies omdat ons werk moeilijk in één vakje past, riskeert het tussen de plooiën te vallen. Niemand beter geplaatst dus dan de makers zelf om de gepaste context[en] voor hun werk te creëren. Want de geijkte en gestandaardiseerde vormen van productie en distributie voldoen niet voor onze manier van werken.

De ervaring én de geschiedenis leert dat de creatieve kracht van de kunstenaarsfilm [what's in a name?] zijn potentieel volledig kan waarmaken mits een juist productie-neel kader. In de jaren negentig doen cinema en video massaal hun intrede in de hedendaagse kunst. Sindsdien zijn musea meer en meer geïnteresseerd in film. Filmfestivals tonen alsmaar meer belangstelling voor kunstenaarsfilms en voor installaties. En wanneer binnenkort de digitale televisie en de cultuurkanalen op zoek gaan naar content, zullen ook zij filmkunst en kunstfilm willen aanbieden. We zien ons daarom meer dan ooit genoodzaakt om een gepast, flexibel en creatief productie-apparaat in te zetten. We zoeken voor onze creaties, die gebaseerd zijn op de kruisbestuiving tussen media en disciplines, naar een productiemethode waarmee bruggen kunnen gebouwd worden tussen verschillende sectoren: beeldende kunst, film, documentaire, televisie en nieuwe digitale spelers. Een monoculturele productiemethode is niet productief voor onze manier van werken.

Kunstenaarsfilms en installaties van hybride aard hebben per definitie een breed publiekspotentieel. Zo kan bijvoorbeeld een kunstenaarsfilm die tegelijk de registers van fictie en documentaire bespeelt, zich verzekeren van twee soorten publiek. Of kan een digitale landschapsfilm terecht op kortfilm- én nieuwe mediafestivals. De ervaring leert alweer dat organisaties niches opzoeken en het veelvuldige potentieel van meng- of tussenvormen niet kunnen verzilveren. Een videohuis weet bijvoorbeeld weinig van het museumcircuit terwijl een galerie de nieuwe media-kanalen niet goed kent. De aard van ons transmediaal werk vergt een brede en alerte kijk op een uitgestrekt en voortdurend veranderd vertoningslandschap. Ook als we verbonden zijn aan een galerie of distributeur, dan nog blijven we op onze honger zitten wat de verspreiding van ons werk betreft. De realiteit is en blijft dat deze bestaande organisaties [om begrijpelijke reden] niet genoeg tijd kunnen vrijmaken voor de noodzakelijke aandachtige opvolging eigen aan deze multi/inter-disciplinaire problematiek. De verspreiding van ons werk verdient een intensievere postproductionele opvolging.

Voor deze [en andere] bekommernissen hebben wij nood aan een permanente en intensieve dialoog. Op die manier kunnen onze films, video's en installaties geproduceerd en verspreid worden op inhoudelijke maat van het project. Daarom hebben wij Auguste Orts opgericht. Vier leden. Een kleine artistieke kern. Elk met eigen werk en een eigen parcours. In de radicale verscheidenheid schuilt een gemeenschappelijke noemer: de vanzelfsprekendheid om zich tussen genres en formats te bewegen.

Herman Asselberghs, Sven Augustijnen
Manon de Boer, Anouk De Clercq

AUGUST ORTS, SAMENWERKINGSPLATFORM

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

20

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

21

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

22

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

23

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

24

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

25

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

26

AUGUSTUS x AOÛT x AUGUST / SEPTEMBER x SEPTEMBRE

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

27

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

28

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

29

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

30

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

31

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

1

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

2

20 - ADRIAAN RAEMDONCK

Wat volgens ons belangrijk is voor de toekomst, is dat galeriën zich meer gaan professionaliseren. Dat betekent dat we samen met alle spelers van zowel het artistieke veld als de officiële instanties moeten werken aan de overlevingskansen van onze sector. Daar er steeds nieuwe generaties kunstenaars komen, is het evident dat er tevens nieuwe galeriën op het veld moeten verschijnen.

Een galerie ontplooit een commerciële activiteit die de promotie en de verdediging van de artistieke creativiteit tot doel heeft. De promotiegalerie in het bijzonder beïnvloedt op haar manier het aanbod van de beeldende kunst in haar omgeving. De eigenheid van een galerie wordt bepaald door de keuze die zij maakt en de kunstenaars die zij in haar programma opneemt. Galeriehouders nemen de volle verantwoordelijkheid voor hun selecties en stellen die voor aan een breed publiek van geïnteresseerde leken, particuliere-, institutionele- en bedrijfscollecties, uitgever van kunstboeken, conservatoren, museumdirecteurs en de overheid.

Voor de toekomst is het dus belangrijk dat er wordt nagedacht over de overlevingsmogelijkheden van galeriën. Dit kan enkel door tot een nieuwe fiscale cultuur te komen, o.a. door het BTW-tarief en het volgrecht Europees gelijk te schakelen, mogelijkheden kunst te kunnen aankopen met renteloze leningen en fiscale aftrekbaarheid van kunst.

ADRIAAN RAEMDONCK, VOORZITTER BUP, GALERIEHOUDER DE ZWARTE PANTER

SEPTEMBER x SEPTEMBRE x SEPTEMBER

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

3

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

4

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

5

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

6

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

7

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

8

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

9

BETWEEN THE DEVIL AND THE DEEP BLUE SEA

SEPTEMBER x SEPTEMBRE x SEPTEMBER

Een aantal dagen terug kreeg ik een essay te lezen van de hand van Vasif Kortun, de aimabele en alom gerespecteerde directeur van het kunstcentrum Platform Garanti in Istanbul. In zijn essay, dat bestemd is voor één van onze volgende publicaties, analyseert Kortun 'Istanbul, Herinneringen en de Stad', het meesterwerk van Nobelprijswinnaar Orhan Pamuk. Kwaaietongen beweren wel eens dat de toekenning van deze Nobelprijs aan Pamuk eerder een politiek statement dan een literaire waardering uitdrukt. Kan de literaire kunde dan niet vertaald worden in engagement, in de gevoeligheid van een auteur om zijn kunde en talent in te schakelen binnen een groter geheel? En mag dat groter geheel dan niet politiek zijn? Mogen ook juryleden niet vallen voor deze koppeling van aandachtspunten? Mogen zij geen engagement lauweren? Of moeten zij Pamuks talenten stilzwijgen omdat er een politieke vuist achter schuilt? Moet met andere woorden kunst zich onthouden van elk engagement om binnen de krijtlijnen van het establishment enig verhaal te hebben? En waarvan zou een dergelijke houding dan wel het gevolg zijn? Maar terug naar Kortun. In zijn essay gaat hij verder met het beschrijven van het hedendaagse culturele Istanbul en wordt hij door een vlaag van vermoeidheid en weemoed overmand. [Kortun schreef het essay na een vlucht van veertien uur, terugkerend naar zijn stad Istanbul uit de VS]. Vanuit de taxi die hem van het vliegveld naar de stad brengt, bekijkt hij de veranderingen in het stadslandschap en de 'banners' met aankondigingen van tentoonstellingen als 'The Drawings of Leonardo Da Vinci' en 'Picasso in Istanbul'. Hij verlangt plots hevig terug naar het [culturele] Istanbul van voor de eerste biënnale in de stad, toen er nog geen sprake was van Zaha Hadid of Frank Gehry als architecten voor een museumgebouw in de stad. Dan denkt hij aan de troeven die het huidige culturele klimaat hem bieden en besluit het essay met de volgende woorden: "But, I am all event culture

now. I am selling and building. I am entertaining the creme de la creme. I brush shoulders with whomever I want. I am looking good. I cannot be bothered."

Het culturele klimaat in Vlaanderen is niet te vergelijken met dat van Istanbul. Toch bevindt ook Vlaanderen zich duidelijk in de periferie van het internationale kunstgebeuren. De gevoelens van Kortun over de vraag naar het professionaliseren van de kunst en vooral van haar instituten – die onmiddellijk het instappen in een economisch kapitalistisch systeem met zich meebrengt – zijn valabel en gelden in Vlaanderen evenzeer: hoeveel authenticiteit moet worden opgegeven door een regio, een stad, een instelling, een organisator, schrijver of kunstenaar om opgemerkt te worden door de alles verslindende en homogeen makende marktmaschine? Hoe zwaar is de tol die betaald moet worden om deel te nemen aan het internationale kunstgebeuren? En hoe zwaar zijn de gevolgen wanneer een deelname voor regio's, steden, organisatoren, schrijvers of kunstenaars onmogelijk of zwaar bemoeilijkt wordt?

In een posterproject van Pierre Huyghe en Onestar Press, uitgegeven naar aanleiding van Huyghe's solotentoonstelling in Tate Modern, schreef J. Baldassari de volgende woorden: "the mystical divorce between art and money". Wijst Baldassari er ons hier op dat kunst en markt zich vergisten toen ze samen in het huwelijksbootje stapten? Is de scheiding die sindsdien al een keer wordt bepleit altijd slechts schijn, onmogelijk en vooral ondoorgrondbaar? Zijn beiden ondanks de scheiding voor het leven aan elkaar gebonden? En hoe kan daar constructief mee worden omgegaan? Voor ieder van ons lijkt het in elk geval een uitdaging om zich bewust te zijn van de bedreigingen en consequenties van de verstrengeling van kunst en markt, kunst en politiek. Maar ook van de troeven die zij inhoudt. Regio's, steden, instellingen, orga-

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

10

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

11

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

12

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

13

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

14

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

15

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

16

nisatoren, schrijvers of kunstenaars kunnen alleen omgaan met deze context wanneer ze minstens de wil en mogelijkheid hebben om ruim en met een open geest de internationale en politieke ontwikkelingen te kunnen bekijken, analyseren én er aan deel te nemen: hier en elders. Kunst en politiek en tegelijk ook kunst en markt zijn verstrengeld, en dat is misschien maar goed ook. Regio's, steden, instellingen, organisatoren, schrijvers of kunstenaars kunnen zich echter niet verschuilen achter Kortuns lachnieke opmerking: "I look good, I can't be bothered". Er zijn in het Vlaamse culturele veld immers voorsnog te weinigen die er echt goed uitzien. Misschien zal dat binnen tien jaar anders zijn. Sta mij toe vooral te hopen dat die schonen ook trots zullen en kunnen poneren "I look good, but please do bother me with the total picture."

ELS ROELANDT, HOOFDREDACTEUR A PRIOR MAGAZINE

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

17

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

18

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

19

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

20

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

21

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

22

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

23

2.2 - DIETER ROELSTRAETE

Enkele weken geleden organiseerden wij – mijn MuHKA-collega Grant Watson en ikzelf, maar laten we er voor het vervolg van dit betoog voor alle duidelijkheid van uitgaan dat ik nu eens niet vanuit deze institutionele positie spreek – een lezing door de Amerikaanse kunstenares Martha Rosler. Een woensdagavond in de fraaie filmzalen van MuHKAmedia, zoals de cinefiele satelliet van het Antwerpse museum sinds enkele jaren heet. Behoeft Martha Rosler nog enige introductie? Me dunkt van niet – behalve dan dat haar aanwezigheid in Antwerpen mede verklaard kon worden door de door-tocht die de Martha Rosler Library Project dit najaar in de zelfverklaarde metropool maakte: naar aanleiding van de tentoonstelling 'Academy: Learning from Art' vond Martha Roslers persoonlijke bibliotheek – een prachtproject dat mede werd geïnitieerd door Anton 'E-flux' Vidokle – immers acht weken lang onderdak in de gloednieuwe tentoonstellingsruimte van het NICC, vlakbij het museum.

Die bewuste woensdagavond – er was verder niet zoveel te doen in Antwerpen, Brussel of Gent – vonden een veertig- of vijftigtal luisteraars de weg naar MuHKAmedia waar één van de invloedrijkste kunstenaressen van de laatste dertig jaar een voor dit taalgebied uniek optreden kwam geven [vraag maar aan Maria Hlavajova in Utrecht hoe moeilijk het is Martha Rosler voor dit soort evenementen te strikken].

Ik herinner me mijn eigen enthousiasme, die avond, over de opkomst – niet bepaald talrijk, maar toch bevredigend, en dus niet het soort vernedering dat al eens gepaard kan gaan met dergelijke 'high-brow' gebeurtenissen [ik denk nu terug aan de drie luisteraars die zes jaar geleden kwamen opdagen op een Kino-Eye-conferentie met internationale sprekers]. Ik herinner me ook, met veel minder warmhartigheid, de monumentale onverschilligheid van de lokale kunst[enaars]gemeenschap: ik ken natuurlijk niet alle Antwerpse kunstenaars persoonlijk, maar herinner me dat er die avond

welgeteld één in de zaal zat – Nico Dockx, die Martha dan ook weer persoonlijk kent. Het meest verbazend van al was het spreekwoordelijke stilzwijgen van het NICC, waarmee wij [dachten wij toch] het hele Martha Rosler Library-project organisatorisch deden; ik herinner me niet één gezicht uit de Museumstraat te hebben gezien [dit geheel terzijde, maar toch].

Elf dagen later woonde ik in s' Hertogenbosch – 's zondags, om vier uur in de namiddag – een lezing bij van de Canadese kunstenaar Jeff Wall. Samen met vierhonderd andere belangstellenden. Ik ken niet zo héél veel Nederlandse kunstenaars persoonlijk, dus kan ik niet zeggen hoe hoog het percentage [lokale] kunstenaars lag; er waren, zo had ik de indruk, aardig wat studenten. Walls lezing, die toch wat minder lang duurde dan die van Martha Rosler, was voorspelbaar solide, kunsthistorisch waterdicht, kurkdroog en bijtijds bijzonder moeilijk, hermetisch zelfs. De lezing van Rosler had een veel informelere toon, was een heel stuk [ik krijg het predikaat slechts met de grootste moeite uitgetikt] 'publieksvriendelijker', tegelijk hogelijk intelligent en toch weer 'sympathiek'.

Is Jeff Wall negen à tien keer populairder, belangrijker of relevanter dan Martha Rosler? Dat lijkt me nogal moeilijk te argumenteren. In ieder geval of hoe het ook zij: het statistische en geografische spektakel van dit laatstgenoemde gebeuren deed mij natuurlijk met heel andere ogen op onze eigen verwezenlijking terugblikken – ineens viel er veel minder bescheiden trots of tevredenheid uit de geslaagde Rosler-avond te putten.

Ik weet niet wat ik hier nu precies mee wil zeggen dat niet veel directer kan worden gezegd – misschien is het gewoon moeilijk om als criticus en curator en 'allround' intellectueel vrede te nemen met de harde feiten van deze vergelijkende studie: dat er, hoezeer de retoriek van 'het veld' ons er ook mag toe verleiden het tegendeel te denken, in Vlaanderen en België eenvoudigweg

SEPTEMBER x SEPTEMBRE x SEPTEMBER

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

24

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

25

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

26

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

27

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

28

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

29

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

30

geen plaats is, geen belangstelling leeft voor [of behoefte aan] een discursieve beleving van kunst.

Ik herinner me ooit een drukbezocht tweegesprek tussen Jean-François Chevrier en Jeff Wall in Brussel te hebben meege maakt. Toch ben ik ervan overtuigd dat ook een lezing van Wall in de zalen van MuHKMedia in Antwerpen op 18 oktober om 20 uur 's avonds eenvoudigweg te weinig toehoorders [en hooguit een handvol meer kunstenaars] op de been zou hebben gebracht om mij als organisator het gevoel te geven dat deze inspanningen ergens authentiek belangstellend gehoor hadden gevonden.

Als schrijver, hoofdredacteur van AS en organisator van menige lezing of symposium weet ik het intussen wel: het zogeheten veld does not give a shit. Van alle door mij [in het MuHKA] georganiseerde lezingen was de meest succesvolle, louter numeriek gesproken, niet toevallig een – let wel: intellectueel gezien wel hoogst bevredigend en vermakelijk – duel tussen Stefan Hertmans en de ongekroonde koning van Antwerpen, Luc Tuymans. Van internationalisering gesproken! En maar globaal netwerken, heet het. Wat als we Martha Rosler nu eens door de keizer van Antwerpen, Jan Fabre, hadden vervangen?

De lokale lippendienst aan een meer intellectuele, discursieve omgang met beelden de kunst – ruimte voor denken, voor theorie en speculatie – is een hol retorisch ritueel dat bovendien maar weinig bijval kent onder dat segment van het publiek waartoe deze discursieve ambities zich ironisch genoeg nog het meest direct richten, met name de kunstenaars zelf. Is dit waar mijn polemische stellingname prognostisch wordt – in een pleidooi voor meer 'discours' in de machines die het Vlaamse en/of Belgische kunstenaarschap produceren? Als ik zie hoe hopeloos desolaat de Martha Rosler Library er de afgelopen weken heeft bijgestaan daar in het NICC – dit terwijl het toch om een fantastische werkplek ging, een

waar monument [dat nog gebruikt kan worden ook!] ter ere van de intellectuele arbeid die elk type artistieke arbeid per definitie toch is – dan weet ik wel waar het onze kunstenaarsopleidingen aan ontbreekt: aan de primaire intuïtie dat denken, schrijven, lezen en dialogeren ook tot het rijk der culturele praktijken behoort. Aan het primordiale idee dat museum, bibliotheek en atelier elkaar moeten verrijken in plaats van uitsluiten.

Dit is waar ik van droom als ik aan het Vlaanderen [geeuw] van 2016 denk: van aandacht voor een gebeurtenis als bijvoorbeeld een lezing door Martha Rosler [en dat hoeven dan echt geen vierhonderd mensen te zijn], voor een project als bijvoorbeeld de Martha Rosler Library. Van een authentieke debatcultuur waarin verschillende cultuurproducenten – kunstenaars, curatoren, theoretici, docenten, verzamelaars, activisten, organisatoren – met elkaar in dialoog kunnen treden. Van mondigheid en intellectueel verlangen. Van een milieu – een voelbare gemeenschap van denkers, lezers, sprekers.

Maar die zal ook binnen de tien jaar, zo vrees ik, nog steeds buiten de landsgrenzen gezocht moeten worden – waar ondergetekende hen dan ook binnenkort zal vervoegen.

DIETER ROELSTRAETE, CURATOR MUHKA, HOOFDREDACTEUR VAN AS

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

1

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

2

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

3

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

4

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

5

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

6

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

7

Hoe zal het beeldende kunstenaarslandscap eruit zien binnen tien jaar?

Een landschap doet me denken aan natuurschouwtoeren: de zee, vijvers en bossen tussen velden en hier en daar een bebouwing, dit alles in een bepaald soort licht [avondschemering, storm, regen, morgenstond, herfst, winter,...]. Iedereen heeft dan wel zijn voorkeur wat betreft het landschap dat hem of haar aanspreekt.

In verband met de toekomst van het kunstenaarslandscap citeer ik graag een opmerking van een kunstenaar. Die stelde dat het werk dat je vandaag maakt en dat je vandaag goed vindt, binnen tien jaar ook nog moet kunnen bestaan en vooral ook dan nog goed moet zijn. Tien jaar leek me toen een oneindig lange tijd, maar ik had zijn opmerking goed begrepen want ze had betrekking op de kwaliteit en het kwaliteitsoordeel van het werk. Als we over kwaliteit spreken, hebben we het evengoed over smaak en voorkeur [die de tijd dienen te trotseren [?]].

Beeldende kunst in relatie brengen met tijd, doet me denken aan kunstgeschiedenis [dat wat geweest is]. Als het over de toekomst gaat, wordt het geplande politiek [een beleid voor de komende jaren] of futurologie [dat wat mogelijk zou kunnen gebeuren in een verre toekomst].

Persoonlijk denk ik niet dat men de toekomst van de beeldende kunst kan plannen, daarvoor is haar ontwikkeling te zeer verbonden met de inventiviteit van de individuele kunstenaar.

Hoe deze inventiviteit haar weg zoekt in onze hedendaagse en complexe wereld, kan ik niet voorspellen. Zolang de beeldende kunst inventief blijft door medium en vorm te onderzoeken in relatie tot de wereld [hoe complex ook], zal zij deel uitmaken van het toekomstige landschap.

Wat moet er gebeuren om de beeldende kunsten in beweging te houden, om de huidige en nieuwe generatie kunstenaars de ruimte te geven die ze nodig hebben?

De beeldende kunsten bepalen hun eigen beweging en ontwikkeling door de mogelijkheden die ze hebben om inventief te blijven. [zie voorgaande]. Men moet de beeldende kunsten niet in leven houden, men moet ze mogelijkheden bieden om zich verder te ontwikkelen. De mogelijkheden tot ontwikkeling van de beeldende kunsten worden echter geformuleerd in het individuele werkproces van elke kunstenaar op zich.

Wat is de evaluatie van het kunstendecreet?

Teveel administratie

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

8

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

9

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

10

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

11

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

12

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

13

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

14

De toonaard is gezet na de inhaalbeweging met het Kunstendecreet: dit was het, meer middelen kunnen en moeten niet verwacht worden. Is dit de eindconclusie die uit de beleidsverklaring van minister Anciaux moet worden getrokken of legt men zich zo niet vooraf neer bij een signaal dat elk beleid geregeld naar zijn achterban uitstuurt met de bedoeling deze rustig te houden? Een tussentijd zal er nauwelijks zijn, dus nu moet worden gekeken wat er veranderd, verbeterd en waar bijgestuurd kan worden. Al snel vond in het veld zelf het idee ingang dat met deze drastische verhoging van middelen het plafond bereikt is en dat elke verdere groei uitgesloten zal zijn. Dat de versteviging van de nog fragiele constructie niet alleen via de bestaande maatregelen noch met indexering van de werkingsmiddelen zal kunnen worden gerealiseerd, dan is dit de werkelijkheidshorizont waar we al snel tegen zullen stoten. Nu moet de discussie op gang worden gebracht naar welke nieuwe beleidsmaatregelen het beste zijn om een aantal problemen, die reeds lang geïdentificeerd zijn, uit de wereld te helpen. Of die middelen alleen uit het budget van cultuur moeten komen, is een agendapunt zijn in het debat over de rol en plaats van cultuurinstellingen binnen de levens-, werk-, ontspannings- en opleidings sfeer in de snel veranderende stedelijke context.

Dat de beeldende kunst uiteindelijk de levensnoodzakelijke middelen gekregen heeft waar het al zo lang naar snakte, is nu – laat ons hopen – een feitelijk gegeven. Ontegensprekelijk zijn enkele van de basisvoorwaarden vervuld die het mogelijk maken om op een professionelere manier een ‘institutioneel veld’ uit te bouwen, het door het beurzensysteem mogelijk te maken naast het markt circuit een ‘kunstenaarsbestaan’ op te bouwen en via informatie en bemiddeling het ‘publiek’ bij zijn lees- en interpretatiemoelijkheden verder te helpen. Dit zijn echter pas eerste stappen om de

bestaande situatie uit te bouwen tot een polyfone, kritisch-dissensuele en ambitieuze kunstpraktijk.

Het is nu vooral aan de instellingen en organisaties om te bewijzen dat beeldende kunst een van de spannendste intellectuele, visuele en zinnelijke disciplines is waar heden-dagse thema’s en uitdagingen verbeeld en geproblematiseerd worden. Het moment is gekomen om beloftes waar te maken.

Een andere vaststelling is dat er zich nu al meer dan twee decennia generaties kunstenaars aflossen die kunnen rekenen op een grote appreciatie in zowel binnen- als buitenland. Dat ze zowel door het milieu van kunstenaars, de kunstkritiek als de academische intelligentsia gewaardeerd worden en ze zich ook op de kunstmarkt kunnen doorzetten, maakt ze tot de voortrekkers van de gehele beleidsconstructie. Hun succes en de kwaliteit die ze nu al jaren weten aan te houden, moet niet tot verblinding voor een vedettestatus leiden, noch betekent succes in de kunstwereld automatisch dat ‘ze het toch niet meer nodig hebben’ en ondersteuning geweigerd wordt. Alhoewel het bijna niet vast te stellen valt wat de rol van overheidssteuning hierin speelt, kan men er toch van uitgaan dat het werkbeurzensysteem een belangrijk element is en blijft. De interesse die dit ‘generatiefenomeen’ opwekt, zoals we het ook uit de podiumkunsten kennen, heeft tot gevolg dat de hele regio van een enorme aandacht geniet. De permanent hernieuwde aandacht laat het de kunstenaars toe ook van hieruit hun praktijk professioneel te organiseren. De aanwezigheid en inbreng van de kunstenaars in de dagelijkse omgang, vertogen over kunst en hun ervaringen, zorgen ervoor dat ze de belangrijkste pleitbezorger blijven bij het verbeteren van de hele situatie van beeldende kunst. De tijd dat het milieu simpelweg afgedaan werd als een stelletje dilettantische intriganten is veraf.

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

15

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

16

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

17

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

18

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

19

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

20

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

21

De uitdaging ligt nu dus vooral bij de instellingen en bemiddelaars. Uit deze vaststelling zou men kunnen concluderen dat het er enkel op aankomt het bestaande subsidiebedrag te consolideren en dezelfde koers verder te zetten. De verschuiving van werking louter voor het milieu naar een echte publieke instelling houdt echter grote consequenties in. Elke activiteit moet beter doordacht, overlegd en gemotiveerd zijn. Bij de volgende ronde van het kunstendecreet zal het er dus vooral op aankomen na een prille startperiode een tussentijdse evaluatie te maken. Het verhogen van ambities bij de programmaties, verfijnen van de interne en externe werking, en het verbeteren van de zichtbaarheid en het publiek debat verheven, zijn werken van lange adem.

Ook staan er hoog op de agenda een paar knelpunten die weggewerkt moeten worden. Het kunnen luxe-problemen lijken, maar toch zijn het essentiële sluitstenen in de constructie. De komende jaren komt het erop aan voorstellen te formuleren hoe hier de deficits weggewerkt kunnen worden :

Belangrijke punten zijn :

Huisvesting : vele jonge of nieuw gesubsidiëerde instellingen huren het gebouw dat ze betrekken. Op lange duur is een situatie waar geïnvesteerd wordt in een voorlopige huisvesting niet houdbaar, zeker als men wil gaan naar publieke instellingen waar continuïteit een hoofdvereiste is. Is het in dit verband niet denkbaar dat er in ons land, zoals in Groot-Brittannië, een National Lottery Fund wordt opgericht voor het bouwen, herinrichten of toegankelijker maken van publieke kunstinstellingen? Een meerjarenplan waar de middelen voor cultuur van de Nationale Loterij gebundeld en gericht ingezet worden in een infrastructuurplan gekoppeld aan een versteviging van de publieke werking, moet toch tot de mogelijkheden behoren? Tot nauwelijks een decennium geleden gold Groot-Brittannië als het land waar hedendaagse kunst geen plaats

had. Dat is nu wel anders geworden en het National Lottery Fund heeft hierbij een baanbrekende rol gespeeld door het uitbouwen en verbeteren van de platforms en de infrastructuur. Succesrijke nieuwbouw [Milton Keynes, Walsall] en verbouwingen [Tate Modern, Ikon, Baltic, Whitechapel] kwamen allen tot stand dankzij een meerderheidsfinanciering van het National Lottery Fund. Dit fonds beperkt zich niet alleen tot de beeldende kunstsector. Ook het probleem van ateliers en atelierwoningen zou met zo'n fonds verholpen kunnen worden.

Alhoewel velen sceptisch staan t.o.v. het format 'biënnale', kan men er niet aan voorbij dat het voor de informatiestand van geïnteresseerden en aankomende kunstenaars nodig is met een bepaalde regelmaat een grotere internationale overzichtstentoonstelling te organiseren die gefocust is op recente discussiepunten en ontwikkelingen. Het potentieel is voorhanden om ook in dit land een toonaangevend initiatief op te starten.

Afwachten lijkt me dus niet het juiste signaal. Wat besproken en uitgewerkt moet worden, zijn concreet geformuleerde en haalbare ideeën die het ervaren, ontcijferen en duiden van hedendaagse visuele cultuur en kunst vanzelfsprekender en plezieriger maken.

DIRK SNAUWAERT, DIRECTEUR WIELS, LID BEOORDELINGSKOMMISSIE BEELDDE KUNSTEN

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

22

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

23

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

24

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

25

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

26

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

27

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

28

OCTOBER x OCTOBRE x OKTOBER / NOVEMBER x NOVEMBRE

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

29

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

30

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

31

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

1

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

2

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

3

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

4

10 NOVEMBER 2016

Drie jaar na de omstrede accreditering van de kunstopleidingen:

Het aantal doctores in de kunsten is fel gegroeid maar blijft omstrede. Niet iedereen doceert. Sommigen werken uitsluitend als kunstenaar en hebben dankzij hun onderzoek hun carrière een nieuwe wending en dynamiek kunnen geven.

De samenwerkingsprojecten tussen kunstenaars en wetenschappers aan het begin van het millennium in Antwerpen, Brussel, Gent en Leuven hebben heel veel weerstand weggenomen. Er komen geregeld nieuwe cross-overprojecten 'art/science' in het voetlicht.

Er ontstaan meer en meer samenwerkingsprojecten tussen kunst- en cultuurwetenschappers enerzijds en kunstenaars anderzijds, tussen musicologen en musici, tussen designers en ingenieurs. Dit leidt tot boeiende kunstprojecten en toppublicaties.

De kunsten worden opgenomen in het onderzoekscircuit [betoelaagbaar].

Methodieken uit de kunsten vinden hun ingang bij andere wetenschappen. Dit leidt tot spectaculaire wetenschappelijke doorbraken.

Het eeuwenoude wantrouwen tussen Dionysius en Apollo blijft echter sluimeren. Volgens de meeste bronnen zal dit de volgende duizend jaar nog zo blijven.

HILDE VAN GELDER, PROFESSOR DEPARTEMENT KUNSTWETENSCHAPPEN KULEUVEN

NOVEMBER x NOVEMBRE x NOVEMBER

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

5

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

6

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

7

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

8

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

9

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

10

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

11

“The future will be... grains, particles and bits, the future will be... ripples, waves and flow, the future will be... mix, swarms and multitudes, the future will be... the future we deserve but with some surprises, if only some of us take notice.” [Vito Acconcio From ‘Hurricane List of Futures’, compiled by Hans Ulrich Obrist]

Een toekomst voor hedendaagse kunst creëren, of er zelfs aan denken om zo een toekomst te kunnen creëren, lijkt een ambitieus en idealistisch, om niet te zeggen utopisch, project. In dit specifieke geval wordt het voorgesteld als een groepsproject dat vertrekt vanuit een poging om verschillende voorstellen te verzamelen van diverse protagonisten die actief zijn in de nationale en internationale kunstwereld, en te peilen naar de vraag hoe van onze Vlaamse regio een nog betere broedplaats te maken voor alle creatieve zielen, kunstactivisten, intellectuelen en ondernemers. Het project is daardoor gelegitimeerd aangezien we er allen deel van uitmaken en erbij betrokken zijn als co-producers; het wordt voorgesteld als ons project.

Maar het probleem dat zich uiteindelijk zal stellen, is dat zo een project een structuur oplegt die artificieel is en haast zeker onvolledig. Het zou vooral de mogelijkheid moeten behouden om steeds opnieuw ontworpen en herdacht te worden, aangezien hedendaagse kunst eenvoudigweg geen homogeen veld is met één enkele identiteit [en dat ook nooit zal zijn]. Het is precies dat vermogen tot flexibiliteit waarop zo een structuur – en dus ook dit project – gebaseerd dient te zijn en het moet dan ook haar voornaamste methodologie zijn. Bijgevolg zou deze op flexibiliteit gebaseerde structuur resulteren in vele ongedefinieerde structuren die onderling verbonden zijn, transparant, toegankelijk, aanpasbaar, herinterpreteerbaar, bespreekbaar, non-hiërarchisch, beweeglijk, praktisch en voor iedereen bestemd.

De poging om dit utopische project ook effectief in te zetten om de toekomst van de hedendaagse kunst in Vlaanderen te verbeteren, is daarom irrelevant omdat de structuur, die alleen bestaat uit substructuren, niet realiseerbaar is zonder haar voornaamste mechanismen te beschadigen. Het is louter een filosofische constructie die niet kan overeind blijven in een omgeving die nog steeds aangetast is door hiërarchie en bureaucratie. Van zodra het ingezet zou worden, zou het stoppen met functioneren en zelfs daarvoor al zullen utopische ideeën en nieuwe discussies over manieren om het te verbeteren, het heden in vraag stellen.

Daarom zouden we moeten besluiten dat de toekomst van de hedendaagse kunst in het rurale Vlaanderen in het gebeuren van de discussie zelf ligt. Het is alleen maar door communicatie en door na te denken over manieren om de toekomst te verbeteren dat we het heden leren begrijpen. Het voorspelbaar gekozen format van een symposium over dit onderwerp kan dan ook alleen maar worden beschouwd als een symbolisch gebaar dat uiteindelijk onvoldoende en ongeschikt is om het hele aanbod aan ideeën, voorstellen of verwachtingen over de toekomst van de kunsten in Vlaanderen te omvatten. De eigenlijke discussie zal zich opnieuw in de marges van het symposium bevinden en dus zal het best denkbare resultaat van dit evenement het onthullen van fragmenten van de echte, eigenlijke discussie zijn. Maar dat legitimeert juist de nood aan dit symposium, en het daarop volgende, en dat daarna, ...

JAN VAN WOENSEL, FREELANCE CURATOR

NOVEMBER x NOVEMBRE x NOVEMBER

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

12

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

13

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

14

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

15

VRIJDAG
VENDREDI
FRIDAY

16

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

17

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

18

Idealiter zou[den] er...

minder curatoren, meer verzorgers,
 minder namedropping, meer artlifting,
 minder profileringsdrang, meer samenhang,
 minder artiesten, meer kunstenaars,
 minder anekdotiek, meer verhaal,
 minder topdown, meer bottom up,
 minder achterklap, meer inspraak,
 minder nieuws, meer ter zake,
 minder haast, meer tijd,
 minder tonen, meer duiden,
 minder tekst, meer uitleg,
 minder hoofd, meer buik,
 minder stratego, meer risk,
 minder professionalisme, meer amateurisme
 minder imago, meer persoonlijkheid,
 minder vrijblijvendheid, meer vrijheid,
 minder soloslim, meer gezelschapsspel,
 minder inspectie, meer prospectie,
 minder lobby, meer hobby,
 minder beton, meer cement
 minder meningspuierij, meer opiniemakerij,
 minder egolyriek, meer zelfkritiek,
 minder show, meer flow,
 minder vergadering, meer verslag,
 minder proces, meer progress,
 minder bestellen, meer bedienen,
 minder monopolie, meer polyfonie,
 minder zien, meer kijken,
 minder recensie, meer essentie,
 minder vragen, meer antwoorden,
 minder discussie, meer discours,
 minder van horen zeggen,
 meer van zijn geweest,
 minder werving, meer werking,
 minder bedelen, meer inzamelen,
 minder netwerk, meer groepswerk,
 minder visitekaartjes, meer contacten,
 minder relativiteit, meer relativering,
 minder gepruts, meer experiment,
 minder academisme, meer onderzoek,
 minder code, meer decodering,

minder trendwatching, meer trendsetting,
 minder hype, meer vibe,
 minder statement, meer onderbouw,
 minder trekken, meer betrokken,
 minder probeersels, meer pogingen,
 minder lange tenen, meer olifantenvel,
 minder management, meer engagement,
 minder snoepreizen, meer dienstreizen,
 minder nationale instraling,
 meer internationale uitstraling,
 minder veldstructuur, meer veldtextuur,
 minder debat, meer conclusie,
 minder formattering, meer organiek,
 minder ellebogen, meer biceps,
 minder aanbod, meer vraag,
 minder meta, meer concreet,
 minder plopsaland, meer efteling,
 minder journalistiek, meer essayistiek
 minder apathie, meer empathie,
 minder deals, meer afspraken,
 minder verliefd, meer verloofd,
 minder bouwen, meer uitbouwen,
 minder stilistiek, meer stijl,
 minder vaktaal, meer spreektaal,
 minder bescheten, meer bescheiden,
 minder badinering, meer redenering,
 minder veelvoud, meer eenvoud,
 minder sérieux, meer genereux,
 minder achterpoorten, meer voordeuren,
 minder instellingen, meer stellingen,
 minder plannen, meer doen,
 minder schatten, meer inschatten,
 minder kennissen, meer vrienden,
 minder breed, meer diep,
 minder subjectief, meer intersubjectief,
 minder filosofie, meer gezond verstand,
 minder tendentiekus, meer neus,
 minder hiërarchie, meer anarchie

... in toekomstig Vlaams beeldende kunstland moeten zijn.

MAANDAG
 LUNDI
 MONDAY

19

DINSDAG
 MARDI
 TUESDAY

20

WOENSDAG
 MERCREDI
 WEDNESDAY

21

DONDERDAG
 JEUDI
 THURSDAY

22

VRIJDAG
 VENDREDI
 FRIDAY

23

ZATERDAG
 SAMEDI
 SATURDAY

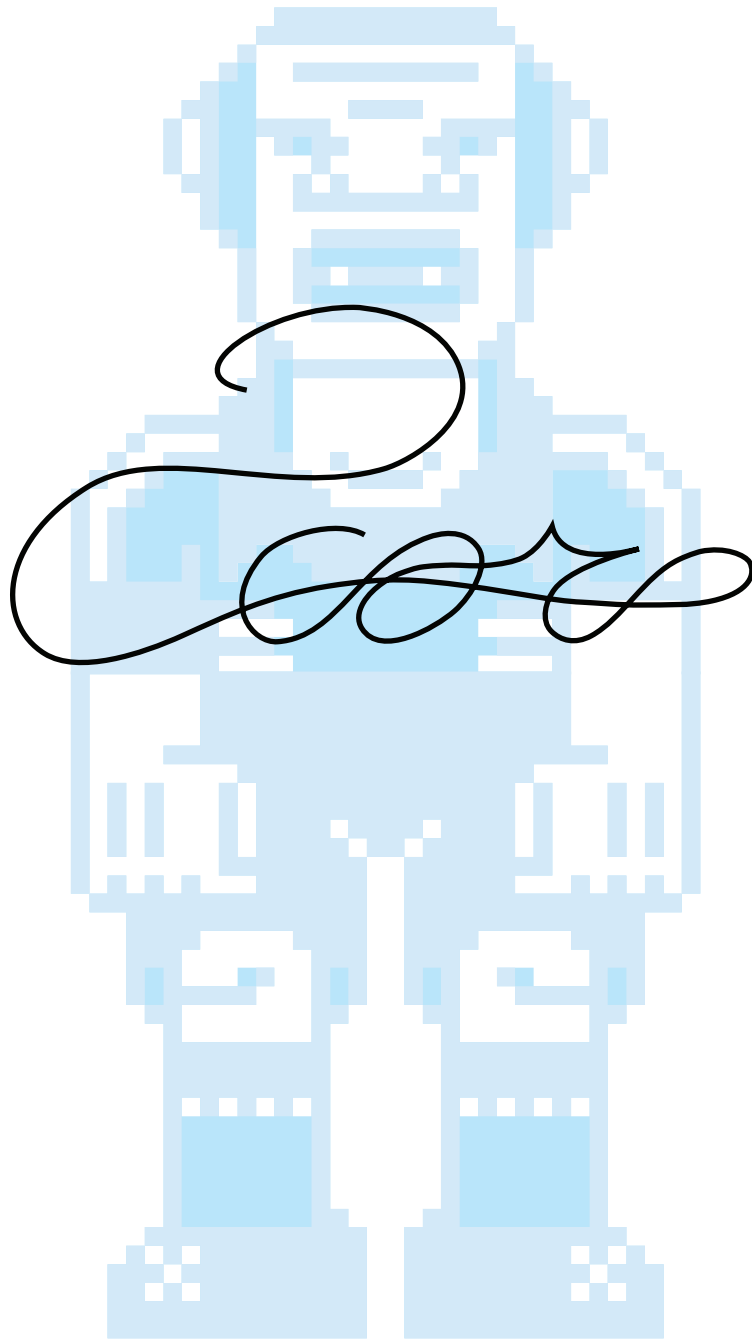
24

ZONDAG
 DIMANCHE
 SUNDAY

25

THIBAUT VERHOEVEN, CURATOR S.M.A.K.

NOVEMBER x NOVEMBRE x NOVEMBER / DECEMBER x DECEMBRE

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

26

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

27

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

28

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

29

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

30

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

1

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

2

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

3

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

4

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

5

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

6

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

7

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

8

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

9

'THE SOUND OF ONE HAND CLAPPING'
OVER MONO- EN MULTIDISCIPLINARITEIT

DECEMBER x DECEMBRE x DECEMBER

Een toneelschrijver wees me er onlangs op, dat beeldende kunst 'vrij' is dan andere disciplines, dat alles zonder strikt formaat een bestaansrecht heeft binnen de visuele kunsten. Het gaf me stof tot nadenken over de eigenheid van beeldende kunst. Wat is de bindende factor tussen de vormen die actuele kunstwerken kunnen aannemen? Kunstenaars staan in de complexe wereld en formuleren overeenkomstig uiteenlopende voorstellen. In vorm varieert dit van een efemere actie in de publieke ruimte tot een zaalvullende multimediale installatie, een videoclip, readymade, soundscape, een onverwacht opschrift, een sociaal proces, ... Naast deze diversiteit in vorm, bestaat de eigenheid van beeldende kunst er tevens in dat de bezoeker zelf kiest wanneer, met welke duur en intensiteit deze het kunstwerk benadert. In die zin kan men 'vrij' ook verbinden met een open uitnodiging, zonder vast tijds kader. Beeldende kunst heeft een plaats binnen wat men misschien een alternatieve publieke plek voor dialoog kan noemen. Een plaats die de bezoeker de illusie geeft op een vrij gekozen moment toenadering te kunnen zoeken. De ontmoeting ten slotte waarbinnen beeldende kunst het best tot zijn recht komt, is individueel. Wanneer men kunst met sport vergelijkt, dan is beeldende kunst een individuele in plaats van een groepsport, zoals tennis versus voetbal. Er staan er geen groepen tegenover elkaar, het is iemand tegenover iemand, een object tegenover een subject. Verschilpunt tussen voetbal en tennis is ook dat de eerste een vast einde heeft, terwijl tennis zo lang duurt als er spanning tussen beide is.

De diverse vormen die beeldende kunst aanneemt en de schijnbare vrijblijvendheid van presentaties, maakt dat ze naast vrij ook erg kwetsbaar is. Kunstwerken kunnen gemakkelijk geplaatst worden binnen andersoortige contexten en locaties. Samenwerkingen

tussen kunstenaars en combinaties met andere disciplines of contexten, gestimuleerd door het schottenloze kunstendecreet, zijn verrijkend en moeten aangemoedigd worden. Tegelijk moet men waken dat deze ontmoetingen of combinaties met zorg geënceneerd worden. De eigenheid van beeldende kunst maakt dat ze al te gemakkelijk kan resulteren in een figurantenrol binnen bestaande scenario's. Tentoonstellingen in de vorm van parcours of beeldtrajecten dragen het gevaar in zich te vervallen in een soort 'windowshopping', als een visuele attractie die kan meegepikt worden voor, na of in de rand van andere culturele evenementen.

Multidisciplinariteit moet gaan over interessante cross-overs als inhoudelijke samenwerkingen tussen creatieve individuen en gezelschappen, eerder dan het annexeren van de ene bij de andere discipline - waarbij de meest kwetsbare vaak onder de grote noemer verdwijnt. In creaties die vanuit een urgentie ontstaan, combineren kunstenaars vaak media, parameters en formats. Het is een uitdaging voor organisaties om te zoeken naar andere modellen dan de gangbare presentatieplatforms om deze naar een publiek te vertalen. Aangezien de presentatie- en belevingsvormen van podium- en beeldende kunsten verschillend zijn, kan dit enkel wanneer men vertrekt van respect voor elk medium. Gelijktijdig aan het multidisciplinaire verhaal is het daarom zinvol om op paradoxale wijze te pleiten voor het monodisciplinaire, voor aandacht voor de kwaliteit, eigenheid en degelijkheid binnen elke discipline. Het zoeken naar ritmes, codes en presentatievormen binnen een multidisciplinaire sector heeft pas zin wanneer men zich bewust is van het unieke van elke discipline. In de toekomst moet een transversale kunstsector op gepaste wijze met deze evenwichtsoefening omgaan.

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

10

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

11

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

12

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

13

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

14

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

15

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

16

EVA WITTOCX, PROGRAMMATOR BEELDDE KUNST EN PERFORMANCE STUK,
LID BEOORDELINGSCOMMISSIE BEELDDE KUNSTENCENTRA EN WERKPLAATSEN

DECEMBER x DECEMBRE x DECEMBER

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

17

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

18

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

19

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

20

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

21

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

22

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

23

DECEMBER x DECEMBRE x DECEMBER

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

24

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

25

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

26

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

27

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

28

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

29

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

30

DECEMBER x DECEMBRE / JANUARI x JANVIER x JANUARY

MAANDAG
LUNDI
MONDAY

31

DINSDAG
MARDI
TUESDAY

1

WOENSDAG
MERCREDI
WEDNESDAY

2

DONDERDAG
JEUDI
THURSDAY

3

VRIIDAG
VENDREDI
FRIDAY

4

ZATERDAG
SAMEDI
SATURDAY

5

ZONDAG
DIMANCHE
SUNDAY

6

COLOFON

Contact:

INITIATIEF BEELDENE KUNSTEN VZW

BIJLOKEKAAI 7D, 9000 GENT

BELGIË

tel: +32 (0)9 267 90 40

fax: +32 (0)9 233 07 09

info@ibknet.be

www.ibknet.be

Eindredactie:

Sam Steverlynck

Redactie:

Angelique Campens,

Dirk De Wit,

Johan Vansteenkiste

Concept en Vormgeving:

Els Opsomer

Druk:

Die Keure, Brugge

Met steun van:

De Vlaamse Overheid

